

GLOBAL DIALOGUE

6.2

4 numere pe an în 16 limbi

Reabilitându-l
pe W.E.B. Du Bois

Aldon Morris

Pluralism în studii
ale mișcărilor sociale

Donatella della Porta

Sociologia
în lumea arabă

Sari Hanafi

Politică în Orientul Mijlociu

- > Criza gunoaielor din Liban
- > Normalizarea violenței extreme
- > Protejarea civililor

Sociologie după comunism

- > Despre a fi uman într-o lume inumană
- > Geneza unui sociolog public chinez

Forumul ISA vine în Austria

- > Localizare, globalizare
- > Probleme sociale în Austria

Rubrici speciale

- > Sociologie și schimbări climatice
- > Libertate și violență în India
- > Scrisul cu caracter științific
- > Prezentarea echipei editoriale kazahe

MAGAZINE

International
Sociological
Association
isa

VOLUMUL 6 / NUMĂRUL 2 / Iunie 2016
www.isa-sociology.org/global-dialogue/

GD

Sociologia de la periferie

Cel mai inovativ tip de sociologie vine de cele mai multe ori de la periferia domeniului academic și, câteodată, chiar din afara lumii academice. Un exemplu în acest sens este W.E.B. Du Bois, probabil cel mai important sociolog american care a trăit vreodată pe această planetă. El este subiectul noii cărți a lui Aldon Morris, *Omul de știință nerecunoscut* [*The Scholar Denied*], discutată în acest număr. Morris arată cum Du Bois, un sociolog afro-american, educat în Germania și la Harvard, a condus și organizat Școala de Sociologie din Atlanta, la fel de științifică și de riguroasă ca Școala de la Chicago consacrată. Dacă nu ar fi fost vorba despre rasism în mediul academic, atunci, și într-adevăr și acum, Du Bois ar fi fost recunoscut drept adevăratul fondator al sociologiei americane. Neapreciat și nerecunoscut, a părăsit lumea academică pentru a deveni editor și comentator al problemelor publice. În acest domeniu a scris unele dintre cele mai semnificative lucrări despre rasă și clase sociale, experiența personală a rasismului, pan-africanism și imperialismul Statelor Unite ale Americii.

În acest număr se fac referiri și la alți reprezentanți ai sociologiei de la periferie. Dmitri Shalin scrie despre curajul și integritatea cu care Vladimir Yadov s-a implicat în structurile birocratice ale Uniunii Sovietice și perspectiva pe care a dus-o mai departe în perioada post-sovietică. În mod similar, François Lachapelle descrie experiența lui Shen Yuan ca marxist-leninist și maniera în care Armata Roșie l-a îndreptat către o sociologie critică, devenind o figură carismatică ce inspiră imaginația studenților săi. Sari Hanafi, aici intervievat de către Mohammed El Idrissi, a urmat calea dificilă a unui refugiat palestinian dintr-o tabără de refugiați din Siria către un doctorat în sociologie în Franța și lungi perioade de timp petrecute în Cairo și Ramallah înainte de a se stabili în Beirut unde a fondat și editat *Jurnalul Arab de Sociologie* [*Arab Journal of Sociology*], *Idafat*. Curajos în critica autorităților, trăiește o viață precară, vitalizând sociologia Orientului Mijlociu.

Tot din Orientul Mijlociu, Nisrine Chaer oferă o analiză fascinantă a crizei gunoaielor din Liban și mișcările sociale pe care aceasta le-a generat. Lisa Hajjar și Amitai Etzioni dezbate despre legitimitatea extinderii reale și potențiale a violenței israeliene împotriva civililor libanezi.

În final, dăm cuvântul asociațiilor naționale. Avem o serie de articole din Austria - o introducere a celui de-al treilea Forum ISA, ce va avea loc în Viena, între 10 și 14 iulie 2016, urmată de patru articole ce arată rezultatele captivante ale cercetărilor unor tineri sociologi austrieci. Din Statele Unite ale Americii, Riley Dunlap și Robert Brulle sintetizează colecția impresionantă despre schimbările climatice ce a apărut în urma unei întâlniri a Asociației Americane de Sociologie. De asemenea, reproducem declarații ale Comitetului Executiv al ISA și ale sociologilor indieni ce condamnează violența și amenințările la adresa libertății de expresie în campusurile indiene. Din Australia, Raewyn Connell vorbește despre îndelungata ei experiență în a învăța tinerii sociologii cum să își scrie cercetările pentru a le publica. Încheiem acest număr al *Global Dialogue* cu prezentarea echipei din Kazahstan, care a acceptat provocarea de a traduce sociologia în limba lor națională.

> **Global Dialogue** poate fi găsită în 16 limbi pe [site-ul ISA](#)
> Articolele pot fi trimise la burawoy@berkeley.edu

Aldon Morris, sociolog american de top, îl reabilitează pe intelectualul și omul politic afro-american W.E.B. Du Bois, considerându-l fondatorul sociologiei americane.

Donatella della Porta, socioloagă italiană, povestește despre cum a ajuns astăzi o cercetătoare de top la nivel mondial în domeniul mișcărilor sociale.

Sari Hanafi, vicepreședinte al ISA și editor al *Jurnalului Arab de Sociologie* discută despre provocările întâmpinate de sociologia arabă.

Global Dialogue există datorită unui grant generos de la **SAGE Publications**.

> Echipa editorială

Editor: Michael Burawoy.

Editor asociat: Gay Seidman.

Editori-șefi: Lola Busuttil, August Bagà.

Editori consultanți:

Margaret Abraham, Markus Schulz, Sari Hanafi, Vineeta Sinha, Benjamin Tejerina, Rosemary Barbaret, Izabela Barlinska, Dilek Cindoğlu, Filomin Gutierrez, John Holmwood, Guillermina Jasso, Kalpana Kannabiran, Marina Kurkchian, Simon Mapadimeng, Abdul-mumin Sa'ad, Ayse Saktanber, Celi Scalón, Sawako Shirahase, Grazyna Skapska, Evangelia Tastsoglou, Chin-Chun Yi, Elena Zdravomyslova.

Editori regionali

Lumea arabă:

Sari Hanafi, Mounir Saidani.

Argentina:

Juan Ignacio Piovani, Pilar Pi Puig, Martín Urtasun.

Brazilia:

Gustavo Taniguti, Andreza Galli, Ângelo Martins Júnior, Lucas Amaral, Benno Alves, Julio Davies.

India:

Ishwar Modi, Rajiv Gupta, Rashmi Jain, Jyoti Sidana, Pragy Sharma, Nidhi Bansal, Pankaj Bhatnagar.

Indonezia:

Kamanto Sunarto, Hari Nugroho, Lucia Ratih Kusumadewi, Fina Itriati, Indera Ratna Irawati Pattinasarany, Benedictus Hari Juliawan, Mohamad Shohibuddin, Dominggus Elcid Li, Antonius Ario Seto Hardjana.

Iran:

Reyhaneh Javadi, Abdolkarim Bastani, Niayesh Dolati, Vahid Lenjanzade.

Japonia:

Satomi Yamamoto, Amane Hisada, Takashi Kitahara, Takehiro Kitagawa, Satoshi Manabe, Tomomi Ohashira, Yutaro Shimokawa, Masaki Yokota.

Kazahstan:

Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, Gani Madi, Almash Tlespayeva, Almas Rakhimbayev, Amangeldi Kurmetuly.

Polonia:

Jakub Barszczewski, Krzysztof Gubański, Justyna Kościńska, Kamil Lipiński, Mikołaj Mierzejewski, Karolina Mikołajewska-Zajac, Adam Müller, Zofia Penza, Teresa Teleżyńska, Justyna Zielińska, Jacek Zych.

România:

Cosima Rughiniș, Corina Brăgaru, Adriana Bondor, Alexandra Ciocănel, Ana-Maria Ilieș, Ruxandra Iordache, Mihai-Bogdan Marian, Ramona Marinache, Anca Mihai, Oana-Elena Negrea, Ion Daniel Popa, Diana Tihan, Carmen Voinea.

Rusia:

Elena Zdravomyslova, Anna Kadnikova, Asja Voronkova, Lyubov Chernyshova, Anastasiya Golovneva.

Taiwan:

Jing-Mao Ho.

Turcia:

Gül Çorbacıoğlu, Irmak Evren.

Consultant media: Gustavo Taniguti.

Consultant editorial: Ana Villarreal.

> În acest număr

Editorial: Sociologia de la periferie **2**

> SOCIOLOGIA CA VOCAȚIE

Reabilitându-l pe W.E.B. Du Bois

de Aldon Morris, SUA **4**

Pluralismul studiilor mișcărilor sociale

de Donatella della Porta, Italia **7**

> SOCIOLOGIE ȘI POLITICĂ ÎN ORIENTUL MIJLOCIU

Sociologia în lumea arabă: interviu cu Sari Hanafi

de Mohammed El Idrissi, Maroc **9**

Biopolitica crizei gunoaielor din Liban

de Nisrine Chaer, Olanda **12**

Normalizând violența extremă: cazul israelian

de Lisa Hajjar, SUA **14**

Protejând civilii: răspuns către Hajjar

de Amitai Etzioni, SUA **18**

> SOCIOLOGIE ÎN COMUNISM

Despre a fi uman într-o lume inumană: în memoria lui Vladimir Yadov

de Dmitri N. Shalin, SUA **20**

Geneza unui sociolog public chinez

de François Lachapelle, Canada **23**

> FORUMUL ISA VINE ÎN AUSTRIA

Localizare, globalizare

de Brigitte Aulenbacher, Rudolf Richter și Ida Seljeskog, Austria **25**

Inegalitate, sărăcie și prosperitate în Austria

de Cornelia Dlabaja, Julia Hofmann și Alban Knecht, Austria **28**

Inegalități sociale, refugiați și „visul european”

de Ruth Abramowski, Benjamin Gröschl, Alan Schink, și Désirée Wilke, Austria **29**

Echitate de gen și universitatea din Austria

de Kristina Binner și Susanne Kink, Austria **31**

Programul de lucru și lupta pentru o viață mai bună

de Carina Altreiter, Franz Astleithner și Theresa Fibich, Austria **32**

> RUBRICI SPECIALE

Sociologie și schimbări climatice

de Riley E. Dunlap și Robert J. Brulle, SUA **33**

Libertate și violență în India

de Comitetul executiv ISA **35**

Scrișul cu caracter științific: logică și practică

de Raewyn Connell, Australia **37**

Prezentând echipa kazahă

de Aigul Zabirowa, Bayan Smagambet, Adil Rodionov, și Gani Madi, Kazahstan **39**

> Reabilitându-l pe W.E.B. Du Bois

de **Aldon Morris**, Universitatea Northwestern, Evanston, SUA

Aldon Morris.

Aldon Morris este foarte cunoscut datorită schimbării de paradigmă în cercetarea mișcărilor sociale și, în special, datorită cărții sale premiate, *Originile mișcării pentru drepturi civile* [*The Origins of the Civil Rights Movement*], care aduce în prim-plan bazele organizaționale și culturale ale protestului social. În acest articol, el își prezintă noua și mult-așteptată carte *Omul de știință nerecunoscut* [*The Scholar Denied*] (University of California Press, 2015) în care istoria timpurie a sociologiei din SUA este prezentată ca una a ascendenței Școlii de la Chicago și a marginalizării Școlii de la Atlanta, prin prisma concursului dintre liderii acestora, Robert Park și afro-americanul W.E.B. Du Bois. Morris arată cum Școala de la Atlanta, sub conducerea lui Du Bois, a dezvoltat un program de cercetare la fel de impresionant ca cel al Școlii de la Chicago, fără însă a fi la fel de bine cunoscut. Rasismul din cadrul domeniului sociologiei profesionale a dat formă evoluției sociologiei de la Chicago și sociologiei în general. Astăzi, Du Bois continuă să fie un personaj care inspiră gândirea socială atât în cadrul, cât și dincolo de domeniul disciplinar al sociologiei, în timp ce Robert Park a fost mai degrabă neglijat. Având în vedere realizările sale, W.E.B. Du Bois ar trebui să fie considerat pe drept fondatorul sociologiei din SUA.

W.E.B. Du Bois a fost un istoric, romancier, poet, intelectual public, jurnalist, activist/lider și sociolog afro-american al secolului XX. Dintre toate acestea, lucrările sale de pionierat ca sociolog sunt cel mai puțin cunoscute. Mai degrabă, el este văzut ca un intelectual public radical care a devenit liderul afro-americanilor datorită luptelor sale ideologice epice cu puternicul lider de culoare conservator Booker T. Washington.

Cu toate acestea, în noua mea carte, *Omul de știință nerecunoscut: W.E.B. Du Bois și nașterea sociologiei moderne* [*The Scholar Denied: W.E.B. Du Bois and the Birth of Modern Sociology*], argumentez că Du Bois a pus bazele primei școli de sociologie științifică din SUA: Școala Du Bois-Atlanta, care

a înflorit în primele două decade ale secolului XX. Dezvoltată la Universitatea din Atlanta (astăzi Clark Atlanta, o universitate mică, de culoare, cu puține resurse financiare, din Atlanta, Georgia), printre membrii săi se numărau oameni de știință de culoare, studenți, masteranzi, doctoranzi și lideri ai comunității. Născută la periferia elitei academice, Școala Du Bois-Atlanta a inclus cercetători amatori și profesioniști ale căror cercetări empirice și analize teoretice au dus la apariția unei abordări științifice inserate într-o comunitate oprimată.

Demersul lui Du Bois a fost insurgent deoarece a dezvoltat analize anti-hegemonice ale inegalităților rasiale și sociale. În această perioadă, darwinismul social, care justifica apartheidul american rasial și colonizarea europeană a oamenilor de culoare din întreaga lume, era principala perspectivă

>>

sociologică, asigurând suport ideologic imperiilor albe din Europa și America. Rasismul intens mergea mână în mână cu un consens în științele sociale și naturale din America privind ideea că oamenii de culoare sunt inferiori biologic. În calitate de savant sociolog, Du Bois a respins aserțiunea că inegalitatea rasială era un produs al unor trăsături rasiale determinate biologic. Acesta a teoretizat inegalitatea rasială ca fiind mai degrabă rezultatul discriminării și opresiunii. Începând cu *Negru în Philadelphia* [*Philadelphia Negro*], cartea sa publicată în 1899, și continuând cu studii ulterioare, școala lui Du Bois a produs evidențe empirice care au discreditat sistematic rasismul „științific”.

Lucrarea *Omul de știință nerecunoscut* documentează eforturile lui Du Bois de a forma o echipă de cercetare, producând o sociologie insurgentă sub auspiciile Laboratorului Sociologic din Atlanta. În contrast cu sociologia de birou dominantă, școala lui Du Bois a apelat la abordări multi-metodă, folosind cercetări cantitative și calitative pentru a respinge aserțiunile privind o inferioritate neagră intrinsecă. Inovațiile școlii privind culegerea de date au fost stimulate de un proiect teoretic (și eliberator) urgent: determinarea cauzelor științifice ale inegalității sociale și astfel, discreditarea doctrinelor sociologice și populare dominante care susțineau că negrii erau inferiori natural, blocați pentru totdeauna la fundul civilizației umane.

Plecând de la aceste eforturi științifice, Du Bois și colegii săi au început să formuleze o contribuție teoretică mai largă, argumentând că granița culorii – o structură globală durabilă a supremației albe întărită de forțe economice, politice și ideologice similare în întreaga lume – a produs stratificarea rasială care a dat formă lumii sociale a secolului XX. Rasele, în această perspectivă, erau creații sociologice, nu entități biologice. La începutul secolului XX, sociologii americani apelau la argumente biologice ca explicații pentru realități sociologice; în contrast, Du Bois a privilegiat analize structurale, recunoscând în același timp că agency-ul uman poate avea un impact asupra structurilor sociale – și uneori le poate transforma. Mai mult, Du Bois a subliniat că, pentru a explica inegalitatea socială, sociologii trebuie să examineze interacțiunile dintre clasă, rasă și gen. Astfel, căutarea eliberării umane trebuie să includă lupte simultane de înfrângere a opresiunilor de clasă și rasă.

În lucrările sale de început, Du Bois a dezvoltat conceptul de „conștiință dublă”, teoretizând sinele ca un produs social ce apare din interacțiunea și comunicarea sociale, dar care este semnificativ format de rasă și putere; mai târziu, el a argumentat că modernitatea a fost construită pe negoțul cu sclavi africani și sclavie care au făcut disponibile forța de muncă și mărfurile ce au fost exploatate de burghezia vestică pentru a dezvolta capitalismul modern.

Înțelepciunea îndelung acceptată a sociologiei americane a pus la originea sociologiei științifice Universitatea din Chicago, unde o facultate predominant albă și masculină ar

fi dezvoltat o sociologie științifică, abordare difuzată apoi în cadrul celorlalte universități albe de elită din America. Dar lucrarea *Omul de știință nerecunoscut* distruge această poveste mitologică a originilor, arătând în schimb cum școala Du Bois-Atlanta a dezvoltat sociologia științifică cu două decade mai devreme. Deși Du Bois a dezvoltat prima școală științifică de sociologie americană, sociologii albi, amenințați de ideile radicale ale școlii, în special cele privind rasa, au apelat la puterea economică, politică și ideologică pentru a suprima perspectiva lui Du Bois pentru un secol. Lucrarea *Omul de știință nerecunoscut* demonstrează că școala lui Du Bois a produs o cunoaștere academică superioară față de cea a sociologilor de la Chicago și a altor fondatori albi. Cu toate acestea, discriminarea instituțională a întârziat integrarea numeroaselor contribuții ale lui Du Bois în curentul principal al sociologiei din SUA pentru o mare parte din secolul XX; chiar și astăzi, deși multe dintre cele mai influente idei ale sale au fost absorbite în canonul sociologic, aceste observații au fost atribuite greșit sociologilor albi.

Școala Du Bois-Atlanta a trebuit să depășească diferențe imense. Într-un contrast accentuat față de sociologii albi a căror agendă status quo era sprijinită cu generozitate de liderii industriei care au primit cu bucurie legitimarea asigurată de așa numita „știință obiectivă”, lui Du Bois i-a fost negat profesoratul la universități de prestigiu și i-au lipsit resursele pe care astfel de universități i le-ar fi putut asigura. În cadrul universității sale negre fără resurse financiare, Du Bois primea un salariu meschin, îi erau negate fonduri de cercetare adecvate, iar ideile sale radicale erau monitorizate și adesea respinse de publicații de prestigiu.

În lucrarea *Omul de știință nerecunoscut* documentez cum școala lui Du Bois a dezvoltat un program sociologic indigen care a contestat rasismul științific pe atunci larg îmbrățișat de universitățile americane. Du Bois și-a ancorat școala în comunitatea neagră subjugată, unde s-a bazat pe resursele puține ale membrilor comunității relativ privilegiați. Acești academicieni, studenți și lideri ai comunității au primit salarii mici pentru munca lor; unii dintre ei și-au oferit voluntar munca pentru a produce o sociologie insurgentă. Împreună cu Du Bois, aceștia credeau că cercetarea academică poate servi ca o armă pentru a demasca supremația albă, înaintând cu greu voluntar în speranța că munca lor va sprijini libertatea în viitor.

Școala lui Du Bois a utilizat capitalul eliberării pentru a realiza o sociologie indigenă. Cu sprijinul comunității, școala din Atlanta a generat un program de cercetare pe care Burawoy îl descrie ca fiind caracterizat de „o autonomie inserată a sociologiei publice care le-a permis lui Du Bois și colegilor săi afro-americani să creeze și să susțină o sociologie distinctă mult mai științifică decât sociologia de la Chicago – care încă păstra influențe ale unei filosofii a istoriei speculative – și era de asemenea mai critică la adresa status quo”.

Școala de la Atlanta nu a generat o sociologie rezervată, detașată. Mai degrabă, s-a implicat într-o sociologie publică căutând să eradicaze inegalitățile naționale și globale. Încă din 1900, Du Bois a început să organizeze Congresele Pan-Africane, aducând împreună lideri și cercetători cu o descendență africană din întreaga lume pentru a examina idei care ar fi putut ajuta la răsturnarea regimurilor rasiste ale lui Jim Crow (legi care sprijineau segregarea rasială în sudul SUA) și colonizarea. Acasă, Du Bois a contribuit la organizarea Mișcării Niagara și la Asociația Națională pentru Dezvoltarea Oamenilor de Culoare, ambele atacând direct supremația albă. A fondat revista *The Crisis*, o publicație care analiza și critica opresiunea de gen și de clasă și războiul. Pe parcursul vieții sale, Du Bois a fost un critic aprig al status quo-ului, căutând mereu să demaște structurile sociale și formațiile culturale care blocau libertatea umană.

Așa cum a argumentat Michael Burawoy, sociologia trebuie să se reîntoarcă la originile sale radicale pentru a rămâne relevantă. Analize critice care aduc lumină asupra puterii și dominației umane pot fi găsite în sociologii indigene, sociologii post-coloniale, teoria sudului; chiar și în cadrul sociologiilor burgheze din Vest pot fi găsite elemente radicale care caută să spună curajos adevărul despre putere. Școala lui Du Bois oferă ceea ce Burawoy numește un „predecesor paradigmatic al contestării perspectivelor dominante” – o contribuție prea adesea făcută invizibilă de marginalizarea școlii. Plecând de la exemplul lui Du Bois, lucrarea *Omul de știință nerecunoscut* demonstrează cum cunoașterea sociologică trebuie să fie politică,

angajată și riguroasă, mai ales dacă se implică în dezbateri publice. Într-adevăr, sociologiile subalterne trebuie să fie mai riguroase decât cele produse în cadrul status quo deoarece mizele sunt atât de mari. Sociologii continuă să piardă din vedere semnificația sociologiei lui Du Bois deoarece cred că acesta doar a produs „sociologie empirică neagră” și a luat în considerare doar „problemele negrilor” în rolul său de intelectual public impozant; dar această considerație restricționează perspectiva lui Du Bois la un ghetto îngust, aplicabilă mai degrabă doar sociologiei oamenilor de culoare, fără a contribui la o teorie sau metodologie mai largă. Evidențele oferite în lucrarea *Omul de știință nerecunoscut* ar trebui să risipească aceste aserțiuni înșelătoare, plasându-l ferm pe Du Bois cu școala sa în pantheonul sociologiei, alături de Marx, Weber și Durkheim, acolo unde el aparține – permițând sociologilor să moștenească înțelepciunea școlii Du Bois-Atlanta, îmbogățindu-și astfel imaginația sociologică.

La sfârșitul lucrării *Omul de știință nerecunoscut* concluzionez cu o reflecție finală privind semnificația contribuției sociologice a școlii lui Du Bois: dacă o școală științifică inovativă a putut să apară în cele mai rele timpuri, în mijlocul terorismului linșării mulțimilor, atacurilor elitelor din cadrul comunității pe care căuta să o elibereze și discriminării venind din partea unei societăți rasiste care reținea resurse cruciale, atunci poate că există speranță pentru toți cei care muncesc pentru a produce cunoaștere cu scopul înțelegerii și transformării umanității. ■

Adresa de corespondență:
Aldon Morris <amorris@northwestern.edu>

> Pluralismul studiilor mișcărilor sociale

de **Donatella della Porta**, Școala Normală Superioară, Florența, Italia

| Donatella della Porta.

Donatella della Porta este una dintre cele mai cunoscute și mai prolifiche autoare de lucrări academice în sfera mișcărilor sociale. Lucrările sale se referă la multe țări, în special din Europa și America Latină, și traversează mai multe discipline, mai cu seamă sociologia și științele politice. Campioană a abordărilor de cercetare multi-metodă, ea este autoare sau coautoare a 38 de cărți. Cercetarea sa mai recentă se referă la aria sociologiei politice: de la violența politică (*Violența politică clandestină*, 2013), politizarea protestului (*Poate democrația să fie salvată?*, 2013), corupția politică (*Ordinea ascunsă a corupției*, scrisă împreună cu Alberto Vannucci, 2012), relațiile dintre mișcările sociale și democrație (*Mobilizarea pentru democrație*, 2014), la răspunsurile neoliberalismului (*Mișcări sociale în timpul austerității*, 2015). A fost de mult devotată tinerilor savanți din diferite țări, și este și acum, din poziția de Decan al Institutului de Științe Sociale și Umane la Școala Normală Superioară din Florența, unde conduce de asemenea Centrul pentru Studiarea Mișcărilor Sociale (Cosmos). În articolul de față își conturează viziunea și angajamentul pentru studiarea mișcării sociale.

Interesul meu pentru mișcările sociale a apărut pe diferite căi. La bază, era desigur un interes profund în protest, legat de experiențele mele de student activist, precum și o frustrare față de rezultate foarte mici în relație cu investiții foarte mari de resurse și mari speranțe. Au existat, de asemenea, evenimente neprevăzute, despre care cred că sunt întotdeauna un factor cauzal în viața oamenilor de știință. În cazul meu, angajamentul în acest domeniu de cercetare a apărut la întâmplare, după ce l-am rugat pe Alain Touraine, care publicase lucrări cu privire la societățile dependente (un subiect potrivit pentru o sudistă ca mine) să îmi supervizeze teza de masterat la Școala de Studii Superioare în Științe Sociale din Paris. El a răspuns că era disponibil, dar a mutat accentul pe mișcările sociale. Și m-am gândit, de ce nu?

O serie de alte situații neprevăzute norocoase m-a adus în contact cu o rețea energică și în plină dezvoltare de oameni de știință care căutau noi paradigme pentru a explica mișcările sociale, inclusiv Sidney Tarrow, care a comentat primul meu articol despre mișcările sociale și mi-a fost mentor și prieten de-a lungul vieții. Scrierea tezei de doctorat într-un program internațional de la Institutul Universitar European mi-a dat nu numai abilitățile lingvistice, dar, de asemenea, și mai ales, gustul pentru alte culturi. Mentorii de acolo, de la Philippe Schmitter la Alessandro Pizzorno, mi-au cultivat curiozitatea care m-a dus dincolo de granițele disciplinare. După doctorat, nepotismul din mediul academic italian m-a împins spre experiențe interesante în străinătate, transformând experiența negativă a migrației în cea pozitivă a „cosmopolitanismului adânc înrădăcinat”. Evenimente neprevăzute foarte norocoase mi-au oferit oportunitatea de a dezvolta colaborări cu tineri savanți și de a construi rețele și centre de cercetare, inclusiv Centrul pentru Studiarea Mișcărilor Sociale (Cosmos), în prezent situat la Școala Normală Superioară din Florența, Italia.

În timp ce exploram alte subiecte în activitățile mele de cercetare și predare, am rămas cel mai atașat de studiul mișcărilor sociale, din mai multe motive - cognitive, afective și relaționale. În primul rând, am cunoscut cei mai mulți cercetători care au abordat acest subiect atrăgător pentru oameni, motivați

>>

de un sincer interes de a face lumea mai bună. Experiențele lor în angajarea socială și politică au fost adesea criticate de oamenii de știință care abordează mai mult subiecte de masă, dar am găsit în schimb că acestea s-au dovedit cele mai fructuoase în dezvoltarea domeniilor conexe, precum și pentru îmbunătățirea climatului afectiv printre oamenii de știință din domeniu. Mai mult decât atât, circumstanțele politice dictează constant și inovația teoretică: un domeniu în care politica neconvențională a fost considerată marginală sau patologică a fost profund contestat de noi valuri de proteste - proteste care au dus la creșterea acceptării sociale și academice a unei „alte politici” în afara terenului parlamentar normal.

Această definiție mai largă a politicii explică, de asemenea, de ce studiul mișcărilor sociale tinde să implice o predilecție teoretică pentru fertilizarea încrucișată. Printr-o punte de abordări disciplinare diferite - de la interacționismul simbolic la sociologia organizațională, de la teoria sociologică la științele politice - cercetătorii mișcării sociale au construit un set de instrumente, de concepte și ipoteze, prin combinarea de elemente din diferite domenii ale cunoașterii. Această tendință s-a extins în timp, de la sociologie la științe politice, apoi la geografie, istorie, antropologie, teoria normativă, drept și (chiar) economie, deoarece fiecare nouă apariție de politici controversate a adus noi generații în studierea mișcării sociale.

Ceea ce, de asemenea, am apreciat (și sper că am contribuit la) este o atitudine pozitivă față de cercetarea empirică. Eclectic din punct de vedere teoretic, studiul mișcărilor sociale a fost și pluralist din punct de vedere metodologic. Cercetările cu privire la mișcările sociale au folosit metode foarte diferite, acoperind metodologii calitative și cantitative. Deși au existat critici și autocritici referitoare la planificarea și punerea în aplicare a metodelor specifice (de la studii de caz la cantitativele „analize de eveniment”), nu a izbucnit niciun război metodologic, iar pluralismul metodologic a dominat domeniul. În timp ce, în mai multe subdomenii ale științelor sociale, o narațiune comună pune în antiteză, la nivel epistemologic, perspectiva pozitivistă și perspectiva interpretativă, sau dezbate asumptii ontologice contrastante despre existența unei lumi reale, cercetătorii mișcărilor sociale tind spre puncte de vedere mai nuanțate. Chiar și cercetătorii care înclină mai mult spre ipoteze neopozitiviste au recunoscut importanța construirii de concepte, în timp ce constructiviștii nu au abandonat căutarea de informații interdisciplinare. Cele mai multe cercetări despre mișcarea socială combină atenția asupra structurilor și percepțiilor (de exemplu, oportunitățile politice și încadrarea acestora), considerându-le strâns legate. În mod similar, majoritatea cercetătorilor combină un oarecare scepticism cu privire la legi generale cu o dorință de a merge dincolo de studiile de caz neteoretice.

Acest punct de vedere cuprinzător a stimulat fertilizarea încrucișată și o anumită capacitate pentru construirea

unei cunoașteri comune. Au fost combinate în acest proces abordări inductive și deductive, precum și metodologii calitative și cantitative. Strategiile metodologice mixte, cu o triangulare de metode diferite, au fost practicate pe scară largă. De fapt, studiile despre mișcarea socială au fost pragmatice cu privire la utilizarea diferitelor tehnici de colectare și analiză a datelor. Și, în timp ce puțini cercetători ai mișcărilor sociale par să creadă fie că știința socială este neutră, fie că ar trebui să fie supusă unor obiective politice, gradul de angajament politic promovat în activitatea științifică variază de-a lungul unui proces continuu, provocând dezbateri normative și etice interesante.

Există mai multe explicații pentru acest pluralism teoretic revigorant. Bineînțeles că, având în vedere lipsa de baze fiabile de acest gen, de exemplu, în studiile electorale sau de stratificare socială, cercetătorii mobilității sociale folosesc diverse tehnici pentru a colecta date. Cercetările existente asupra întregii populații sunt de puțin ajutor pentru investigarea minorităților active, în timp ce organizațiile de mobilitate socială rareori păstrează arhive sau chiar liste de participanți. Importarea și adaptarea metodelor de culegere a datelor și de analiză a datelor din alte domenii, precum și inventarea altora noi au contribuit la întărirea analizei empirice. De asemenea, a existat o presiune normativă pentru a crea cunoștințe care sunt orientate nu numai spre teoretizare științifică, ci și către intervenție socială; co-cercetări planificate împreună cu obiectul de studiu au determinat, de asemenea, noi reflecții metodologice.

În pofida acestor tendințe pozitive, studiile despre mișcarea socială sunt permanent expuse riscului de a deveni victime ale propriului lor succes. În mod deosebit, crescând mult în ultima decadă, ele și-au păstrat accentul pe emisfera nordică, adesea fiindu-le dificil de realizat conexiunea cu politicile emisferei sudice. Tendința generală către internaționalizare în domeniul științelor sociale are unele aspecte pozitive - mai ales atunci când internaționalizarea este înțeleasă în termeni de experiențe în diferite țări, instituții academice sau culturi. Internaționalizarea ne poate face conștienți de diferite abordări, metode, stiluri, practici, punând experiența noastră națională proprie în perspectivă comparativă, susținând o privire critică și pluralismul intelectual. Cu toate acestea, internaționalizarea prin atașament față de o tradiție specifică (sau evoluția acestei tradiții) poate fi mai problematică. După ce am avut marele noroc de a superviza și îndruma în cercetarea asupra mișcărilor sociale colegi doctoranzi și postdoctoranzi din mai mult de 35 de țări, am învățat de la ei cât de mult câștigăm prin depășirea abordărilor anglo-saxone și altor dogme. Credința mea în acest stimul continuu provenind de la generațiile mai tinere mă face optimistă cu privire la capacitatea de autoreflexivitate în studiile de mișcare socială. ■

Adresa de corespondență:
Donatella della Porta <donatella.dellaporta@sns.it>

> Sociologia în lumea arabă

Interviu cu Sari Hanafi

| Sari Hanafi.

Sari Hanafi este profesor de Sociologie și șef al Departamentului de Sociologie, Antropologie și Studii Media al Universității Americane din Beirut. Este și editor al *Idafat: Jurnalul Arab de Sociologie* [*Idafat: the Arab Journal of Sociology*] (publicație în limba arabă) și vicepreședinte atât al Asociației Internaționale de Sociologie, cât și al Consiliului Arab pentru Științe Sociale. Interesele sale de cercetare includ sociologia migrației, politica de cercetare științifică, precum și societatea civilă, formarea elitei și justiția tranzițională. Cea mai recentă carte a sa, *Producerea cunoașterii în lumea arabă: promisiunea imposibilă* [*Knowledge Production in the Arab World: The Impossible Promise*], este scrisă împreună cu R. Arvanitis și publicată atât în arabă, cât și în engleză. Puțini sunt cei ce au contribuit mai mult decât Sari Hanafi la dezvoltarea sociologiei lumii arabe și puțini sunt cei ce au făcut pași mai importanți decât acesta în medierea dintre sociologiile arabă și occidentală. Mohammed El Idrissi, profesor de sociologie la El Jadida, Maroc, i-a luat un interviu profesorului Sari Hanafi.

MEI: *Ați crescut în tabăra pentru refugiații palestinieni Yarmouk în Damasc și inițial v-ați înscris la Inginerie Civilă înainte de a intra la sociologie. Decizia dvs. de a a face această schimbare a fost influențată de trecutul dvs. social?*

SH: Într-adevăr! În acea vreme, la începutul anilor 1980, eram foarte politizat, voiam să schimb lumea! Desigur, acum abia dacă o înțeleg. Apoi, mă preocupau două chestiuni: Palestina colonizată și autoritarismul din Siria; aceste chestiuni m-au îndreptat către sociologie. Am fost marcat de prima mea arestare după o demonstrație pentru Ziua Pământului Palestinian în tabăra de refugiați Yamouk din Damasc, unde am crescut. Un ofițer de informații mi-a spus atunci: „Tot grupul dvs. ar umple mai puțin de un autobuz; puteți fi duși ușor la închisoare!”. Statele autoritare arabe au subestimat mereu importanța, în stârnirea protestelor, a acestor „oameni care abia umplu un autobuz” - definiți fie ca disidenți intelectuali sau în general ca o clasă de mijloc luminată. M-am refugiat în

analiza lui Foucault despre microfizica puterii și biopolitică. Am mers în Franța ca să îl studiez. Am vrut o analiză științifică a elitei de stat, dar în același timp, chiar activismul meu m-a ajutat să înțeleg sociologia nu doar în calitatea sa de întreprindere profesională și critică, potrivit tipologiei lui Burawoy, ci și în aceea de angajament public și consultanță pentru diferite politici.

MEI: Care au fost provocările în a combina sociologia profesională și sociologia publică?

SH: În lumea arabă, nu a fost ușor. Sociologia, ca și celelalte științe, este cel mai bine înțeleasă nu ca o artă marțială, care dezarmează oamenii de simțul comun și ideologii, așa cum propune Pierre Bourdieu, ci ca instrument al statului în proiectele sale de modernizare. Două forțe caută să delegitimeze științele sociale: elita politică autoritară și unele grupări ideologice, mai cu seamă autorități religioase. Ambele subliniază originile problematice ale științelor sociale (emergența lor în epoca colonială) și finanțarea lor externă. În zilele noastre, această problemă nu vine doar de la grupările religioase, ci și de la ceea ce numesc eu stânga arabă „neliberală”. Ambele sunt atât de arogante încât tind să treacă cu vederea schimbările de la bază și să se opună unor valori universale precum democrația. Desigur, revoltele arabe au dezvăluit unele evoluții cognitive pozitive, dar știința socială nu a avut un impact prea mare în impulsivizarea unor schimbări și raționalizarea dezbaterilor – cu excepția Tunisiei, un caz aparte unde oamenii de știință au jucat un rol important în dezvoltarea dialogului în societate și în colaborarea cu societatea civilă. Premiul Nobel pentru anul 2015 acordat Cvartetului pentru Dialog Național a fost o victorie simbolică semnificativă.

MEI: Au contribuit sociologii la astfel de evoluții cognitive pozitive în perioada de după revoltele arabe?

SH: Majoritatea studiilor postcoloniale în regiune au fost simple, incapabile să înțeleagă provocările din lumea arabă. Multe revolte arabe au eșuat, nu doar din cauza imperialismului și a dominației postcoloniale, ci din cauza autoritarismului adânc înrădăcinat și de lungă durată, dar și din cauza lipsei de încredere din partea poporului aflat într-un proces de învățare a unor valori precum pluralismul, democrația, libertatea și justiția socială. Lumea arabă are nevoie de instrumente sociologice pentru a înțelege mișcările sociale așa cum au fost descrise de Asef Bayat, adică supunerea tăcută și permanentă a oamenilor simpli față de cei bogați și puternici, pentru a supraviețui și a-și îmbunătăți viața.

După părerea mea, sociologia publică caută mereu să provoace discuții despre capacitatea actorilor sociali de a transforma societatea. Ca sociolog, rolul meu este de a arăta că nu există rău absolut sau bine absolut. Sociologia, cu imaginația sociologică și cu atenția focusată asupra acțiunii actorilor, ne aduce aminte de natura complexă a fenomenelor sociale. Cu alte cuvinte, sociologia amintește publicului să se gândească

la mișcările populare, dincolo de explicațiile recurente ale conflictelor în termeni geopolitici (statele X și Y alimentează opoziția cu instrumente de război) și dincolo de conflictele dintre grupurile etnice (așa cum, din păcate, mulți cercetători, mijloacele media, dar și nespecialiști tind să înțeleagă conflictele în țări precum Siria sau Bahrein). Sociologia ne mai reamintește să analizăm alianțele în termeni de convergență a intereselor, nu în termeni de tabere (rezistență vs. imperialism etc.); adică nu doar Statul Islamic (ISIS) face uz de *takfir* (acuzatii de apostazie) pentru a genera un *homo sacer* (uciderea unui om fără a fi judecat și fără proces), ci și cei care aruncă cu bombe artizanale înspre civili. Sociologia ne aduce aminte că tineretul nu s-a alăturat ISIS doar pentru că a citit anumite cărți sau a urmat anumite căi de interpretare a Coranului, ci pentru că a trăit într-un context de excluziune politică și socială.

MEI: Și ce rol a jucat de fapt sociologia publică în lumea arabă?

SH: Lumea arabă încă nu recunoscut rolul important al științei sociale în a raționaliza dezbaterile societale și în a furniza soluții la problemele cu care se confruntă modernitatea noastră. În regiunea arabă rar se aude despre vreun „*white paper*” (ghid de informare publică cu privire la probleme complexe) scris de oameni de știință la cererea autorităților publice și apoi dezbătut în sfera publică. Chiar și atunci când dictatorul tunisian Zein Al-Dine Ben Ali a folosit știința ca pe o armă ideologică în lupta neobosită împotriva Islamiștilor tunisieni în anii 1990, el nu a făcut apel la științele sociale, ci la științele exacte. Întâlnirile științifice sunt tratate precum oricare alte întâlniri publice și au loc sub supravegherea poliției. În același timp, sociologii nu s-au ajutat pe ei înșiși: au eșuat în a constitui o comunitate științifică ce ar putea câștiga o voce influentă sau i-ar proteja pe cei care critică puterea.

MEI: Acesta este un aspect foarte important: de ce este atât de slabă comunitatea științifică în regiune?

SH: Este nevoie de două procese pentru a consolida o comunitate științifică: profesia trebuie să aibă un statut, iar acest statut trebuie să fie și instituționalizat prin asociații naționale. Ambele lipsesc în lumea arabă. Nu sunt decât trei asociații de sociologie active (Liban, Tunisia, Maroc) și, interesant, presiunea de stat este mai slabă în aceste trei state decât în alte țări arabe. Recent, nou-înființatul Consiliu Arab pentru Științe Sociale a discutat despre felul în care această organizație ar putea încuraja emergența unor astfel de asociații. Așa cum am afirmat anterior, o comunitate științifică ar trebui să fie organizată pentru a face față nu doar statelor represive, ci și acelor forțe care încearcă să delegitimeze științele sociale. Autoritățile religioase s-au simțit de multe ori amenințate de cercetătorii din științele sociale pentru că cele două grupuri sunt concurente în sfera discursului public. Odată am vizionat o dezbatere televizată tensionată între un lider religios și o activistă: șeicul defunct Mohamed Said Ramadan al-Bouti (care susținea că Islamul este împotriva oricărei forme de planificare

familială) și o activistă anti-cler de la Uniunea Generală a Femeilor Siriene, o organizație sponsorizată de stat. În timp ce planificarea familială intră clar în domeniul sociologiei și demografiei, niciun om de știință din domeniul științelor sociale nu a fost vreodată adus la aceste dezbatere publice. Un alt exemplu vine din Qatar. Autoritățile din Qatar se protejează de comisarii politici conservatori și religioși cerând filialelor universităților străine să predea exact aceeași curriculă cu cea care s-ar preda la sediul lor central. Totuși, cine ar trebui să îi protejeze pe profesori în aceste universități? Într-un interviu recent, președintele Universității Carnegie Mellon din Qatar, pentru a „se proteja”, a insistat că autoritățile din Qatar sunt răspunzătoare pentru curricula din universitate. Astfel că fiecare încearcă să evite dezbateră, într-un context problematic în care libertatea de expresie este foarte limitată. Dezvoltarea unei „sfere pentru știință” ar putea deveni un spațiu extra-teritorial al excepției, în sensul în care legile locale nu s-ar aplica, conferind libertatea de a critica societatea din jur, dar cu riscul de a fi rupt de nevoile societale.

MEI: Ca vicepreședinte al Asociației Internaționale de Sociologie (ISA), cum puteți încuraja instituționalizarea comunității sociologice?

SH: ISA poate juca un rol major în această privință. La Congresul Mondial de la Yokohama din 2014 am fost ales în slujba tuturor asociațiilor naționale, pentru o perioadă de patru ani. Mi-am propus cinci priorități: mai întâi, voi încuraja o mai bună colaborare Nord-Sud la nivelul indivizilor, instituțiilor și comunităților sociologice colective. În al doilea rând, sper să încurajez sociologii din lumea întreagă, dar mai ales din America de Sud, Africa și Orientul Mijlociu, să se alăture Asociației, pentru că numărul de membri ai ISA din aceste regiuni este în continuare foarte mic. În al treilea rând, voi încerca să atrag fonduri pentru a finanța participarea sociologilor din țările mai sărace (categoria B și C) la conferințele ISA. În al patrulea rând, voi încuraja asociațiile naționale din America de Sud, Africa și Orientul Mijlociu, precum și din Europa să devină membri colectivi ai ISA. În sfârșit, îmi doresc ca ISA să participe mai eficient la sprijinirea comunităților științifice naționale vizitând mai des asociațiile naționale și încurajând rețelele regionale. Sarcina mea este deci uriașă. ■

Adrese de corespondență:

Sari Hanafi <sh41@aub.edu.lb>

Mohammed El Idrissi <mohamed-20x@hotmail.com>

> Biopolitica crizei gunoaielor din Liban

de **Nisrine Chaer**, Universitatea din Utrecht, Olanda

| Gunoi acumulat în Beirut.

In august 2015, protestele din Liban, generate de o criză a gunoaielor, s-au transformat într-o mișcare populară anti-corupție. Criza gestionării deșeurilor reprezintă o fereastră către biopolitica libaneză, relevând modul în care statul libanez și facțiunile sectare reflectă și consolidează modele de violență fundamentate pe clasă și cetățenie.

Criza gunoaielor din Beirut a început în luna iulie 2015, pe măsură ce deșeurile au început să se acumuleze pe străzile orașului. Guvernul finalizase un contract pe termen lung cu firma de colectare a deșeurilor Sukleen – un parteneriat considerat tipic pentru modelele privatizărilor din Liban, în care contractele guvernamentale sunt tributare alianțelor elitei politice, corupției și fraudei. Campania „Miroși

urât”, declanșată de clasa de mijloc a societății civile și activiști din presa socială, s-a extins la un public mai larg, ce a inclus organizații ale societății civile, grupuri ale studenților, colective stângiste, anti-sectare și feministe, mobilizând protestatarii prin discursuri ce vizau subiecte mai extinse: corupție, nepotism, lipsa spațiului public, abolirea regimului sectar și forțarea creșterii răspunderii pentru violența poliției.

Mai mult de 70.000 de persoane au participat la protestul principal din 29 august. Dar un punct de cotitură a survenit cu o săptămână înainte, când organizatorii campaniei „Miroși urât” s-au distanțat de ceilalți protestatari din stradă. Protestele au luat o turnură violentă și mulți au fost acuzați a fi *Moundassin* – un cuvânt

arab pentru huligani ori infiltrați – și că au sabotat protestele pașnice. Organizatorii campaniei „Miroși urât” chiar au cerut autorităților să intervină împotriva „infiltraților” și să „curețe străzile” de protestatarii violenți, invocând că acei tineri care protestau erau „huligani” ai partidului politic Amal. În zilele următoare mulți demonstranți (în principal stângiști) i-au provocat pe protestatarii „Miroși urât” cu sloganuri precum „eu sunt *Moundass*” („eu sunt infiltrat”) și au denunțat condescendența peiorativă a cuvântului *Moundass* – determinându-i pe liderii campaniei „Miroși urât” să emită scuze.

Dar incidentul a relevat o diviziune profundă. Utilizând *Moundassin*, presa libaneză, politicienii și câțiva activiști au reprodus discursul de clasă/rasist, respingând protestatarii și subliniind

>>

Participanți la protestul „Miroși urât” împotriva autorităților libaneze.

„aspectul lor fizic diferit”. Un ziar libanez i-a numit „câini”, în timp ce alții i-au respins ca „oameni cu pieptul dezgolit” și „oameni cu măști”. Câteva organisme media afiliate partidelor politice sunitice și creștine au susținut că protestatarii provin din clasa muncitoare a cartierelor šiite precum Khandah El Ghamik și că au legături cu mișcarea Hezbollah; alții au susținut că protestatarii erau refugiați sirieni și palestinieni.

Răspunsul dat protestatarilor a fost brutal: intervenția poliției prin dislocarea de arme pentru distrugerea și reținerea lor în masă. Înarmată cu eticheta *Moundassin*, tehnologia dezumanizării a justificat folosirea violenței împotriva protestatarilor din clasele cu venituri mici și având origini non-libaneze. În cadrul sistemului biopolitic libanez, așa-numiții *Moundassin* – clasa muncitoare și subiecții fără cetățenie – au fost incriminați și lăsați să moară, în contrast cu elitele privilegiate a căror categorie este considerată demnă de viață și cărora li se permite să trăiască.

Protestatarii au răspuns prin organizarea și practicarea de modalități informale de ajutorare pentru protecția participanților de violența poliției. După fiecare val de arestări arbitrare, au fost organizate în mod repetat întruniri spontane în fața închisorilor, transformându-se într-o formă de rezistență. Bannere sarcastice și pline de umor au criticat demonizarea și

utilizarea termenului *Indiseis* (infiltrare). Unii au scris „Eu sunt *Khanda*” (numele regiunii de unde se spunea că vin *Moundassin*), „Noi suntem *Moundassin*”, „#*Indiseis*”, „Aceasta este revoluția *Indiseis*”, „Vino la *Indass* și vezi cât de moale sunt”, în timp ce alții ridicau polițiști „infiltrați” sub acoperire în mulțime.

Acest tip de recuperare a *Moundassin* s-a răspândit. Când șeful Asociației Comercianților din Beirut a susținut că protestatarii „comuniști” („pe care Rusia i-a vomitat”) vor distruge economia și fața „civilizată” a țării, protestatarii au transformat centrul Beirutului în *Souk Abou Rakhousa*, „piața săracilor”, creând o mare piață de vechituri în spațiul ilegal privatizat, inaccesibil, „luxos” din centrul Beirutului, atrăgând mii de oameni care parodiau în mod colectiv comentariile și se întrețineau în noul spațiu revendicat.

Ce putem înțelege din sistemul de clasă și cetățenie din Liban de pe urma protestelor privind deșeurile din oraș? Sistemul de reglementare din Liban permite elitelor politice să beneficieze de licitațiile privind gestionarea deșeurilor; aceste elite sunt conectate cu populația printr-o rețea complexă de relații capitaliste-economice, consolidate de sectarismul politic. Biopolitica în Liban implică un stat neoliberal și actori sectari care au transformat viața și corpurile de elită într-o categorie economică superioară, în timp ce

subjugă și controlează corpurile non-elitiste.

Cele mai multe depozite de deșeuri sunt localizate în zone marginalizate. De fapt, contractul Sukleen s-a finalizat exact atunci când locuitorii regiunii Na’ameh au blocat o șosea spre un mare depozit de deșeuri care, de la deschiderea sa în 1998, a ridicat riscuri serioase pentru sănătate și a adus prejudicii ecologice zonei. Deși guvernul promisese să îl închidă din 2004, în 2015 era încă în uz. Cei care locuiesc în apropierea depozitului de deșeuri sunt expuși la riscuri majore de mediu, la toxine și substanțe cancerigene, ilustrând relația dintre categoria de clasă și criza gunoaielor; guvernul și facțiunile sectare controlează masa oamenilor care locuiesc în apropierea depozitelor de deșeuri, expunându-i la o moarte lentă.

Modelele de dezumanizare, brutalitatea poliției și violența de mediu care rezultă din gropile de gunoie exemplifică arhitectura ordinii libaneze care a fost condusă de câteva decenii de aceiași lideri corupți. Criza gunoaielor ca urmare a acumulării de deșeuri pe străzi nu numai că a făcut mult mai vizibilă corupția autorităților politice, dar a arătat, de asemenea, și dimensiunile violenței de clasă și rasiale, care sunt înscrise profund în statul național sectar și politicile sale. ■

Adresa de corespondență:
Nisrine Chaer <nisrine.chaer@gmail.com>

> Normalizând violența extremă: cazul israelian

de **Lisa Hajjar**, Universitatea din California, Santa Barbara, SUA

Fum și foc în urma unei explozii a unui atac israelian în luna iulie 2014 în Gaza.

Pe 15 februarie 2016, Amitai Etzioni, sociolog și profesor la Universitatea George Washington, a publicat un editorial în *Ha'aretz* din Israel intitulat „Ar trebui Israelul să ia în considerare utilizarea armelor devastatoare împotriva rachetelor Hezbollah?”¹ Citând, mai întâi, un oficial israelian anonim

care afirma că Hezbollah are 100.000 de rachete care prezintă o amenințare majoră de securitate, Etzioni afirmă că cea mai mare parte a acestor rachete este localizată în locuințe private, citându-l pe Șeful Statului Major al Israelului. Trimiterea de forțe israeline terestre să distrugă rachetele „ar rezulta, cel mai probabil, în numeroase

>>

fatalități israeliene – precum și în rândul civililor libanezi”, sugerează Etzioni; o altă opțiune pe care o discută acesta implică utilizarea Explozibililor Aer - Combustibil (EAC) pentru a „dispersa un nor de combustibil de aerosol care este declanșat de un detonator, producând explozii masive... [capabil să aplatizeze] toate clădirile de pe o distanță considerabilă.” El a recunoscut că, deși oamenii care locuiesc în zonele vizate ar fi avertizați înainte, fatalitățile civile ar fi inevitabile. În consecință, susține el, deoarece „Israelul ar putea fi forțat să folosească EAC”, experții militari străini și intelectualii publici, „care nu sunt cunoscuți ca fiind ostili Israelului” ar trebui să elaboreze un răspuns la impactul acestor rachete – în speranța, scrie Etzioni, de a genera „o mai bună înțelegere, dacă nu chiar o acceptare, a utilizării acestor arme puternice, dat fiind că nimic altceva nu va funcționa”.

Statele au dreptul de a se apăra de amenințările de securitate, dar utilizarea forței armate este guvernată de dreptul umanitar internațional (DUI) – fondat, mai presus de toate, pe obligațiile de a distinge între combatanți și ținte militare, pe de-o parte, și civili și obiecte civile, pe de altă parte. Statele pot folosi forță proporțională cu țintele militare și necesară pentru a atinge obiectivele militare legitime; dar chiar și dacă ar fi adevărat că rachetele Hezbollah sunt localizate în locuințe civile, orice scenariu care implică arme extrem de distructive precum EAC ar viola principiile umanitare fundamentale privind distincția și proporționalitatea.

Prin sugerarea că experții militari străini și intelectualii publici ar trebui să asiste la normalizarea în avans a violenței extreme care ar rezulta din utilizarea de EAC, sugestia lui Etzioni este similară abordării Israelului privind dreptul umanitar internațional. Față de acele state și grupuri militante care ignoră flagrant DUI, Israelul are un istoric lung de implicare în reinterpretare strategică, sperând să își „aducă în legislație” propria violență. De exemplu, în 2000, Israel a devenit

primul stat care și-a exercitat în mod public un drept de a se implica în executarea extrajudiciară ca opțiune de politică de securitate. Așa cum explică Daniel Reisner, fost șef al Diviziei de Drept Internațional din cadrul Avocatului Militar General al Israelului:

Ceea ce vedem acum este o revizuire a dreptului internațional [...] Dacă faci ceva pentru suficient de mult timp, lumea o va accepta. Dreptul internațional este bazat în totalitate pe noțiunea că un act care astăzi este interzis devine permisibil dacă este executat de suficient de multe țări [...] Dreptul internațional progresează prin încercări².

Scenariul lui Etzioni care implică utilizarea EAC se bazează pe câteva evenimente specifice din cadrul recentelor conflicte militarizate ale Israelului și pe raționamentele aduse de guvern pentru a justifica trecerile sale strategice către violența mai non-discriminatorie și distructivă. În septembrie 2000, la începutul celei de-a doua intifade, pe care oficialii au descris-o drept „conflict armat care nu este război”³, Israel a susținut că, pentru a se apăra, a avut dreptul de a ataca ceea ce a numit o „entitate inamică” – adică zone ocupate ale West Bank și Gaza sub controlul semi-autonom al Autorității Palestiniene. La finalul lui martie 2002, ca răspuns la un atac sinucigaș mortal cu bombă al unei operative Hamas într-un hotel Netanya, Israel a lansat o campanie militară masivă în West Bank. Operațiunea „Scutul de Apărare” [„Defensive Shield”] a semnalizat o nouă strategie – denumită „tăierea ierbii”⁴ – proiectată să cauzeze niveluri pedepsitoare de violență și distrugere, cu scopul atât de a debilita capacitățile din acel moment, dar și de a împiedica violențe viitoare împotriva Israelului. Pe 9 aprilie, în timpul bătăliei Jeninului (cea mai mare operațiune militară a Israelului de la invazia din 1982 a Libanului), treisprezece soldați israelieni, toți rezerviști, au fost uciși într-o ambuscadă – generând o presiune politică intensă în interiorul Israelului pentru a evacua tabăra în mod rapid, fără alte victime în rândul soldaților.

Pe cale de consecință, în loc să trimită soldații în clădiri pentru a captura sau uide luptătorii, anumite clădiri au fost mai întâi bombardate, iar palestinienii au fost obligați să acționeze ca scuturi umane pentru a precede și proteja soldații⁵. La acel moment, utilizarea de trupe terestre a fost considerată mai adecvată din punct de vedere proporțional decât bombardarea aeriană, având în vedere obiectivele militare. Dar operațiunile urbane sunt dificile din punct de vedere tactic și mai periculoase pentru forțele proprii ale statului. Utilizarea de scuturi umane a fost o strategie de protejare a forței, dar printr-o hotărâre din 2005, Înalta Curte de Justiție a Israelului a interzis această practică.

Împreună, acești factori au motivat o mutare strategică spre o violență mai mare proiectată din aer sau de la distanță. Pe 22 iulie 2002, într-o operațiune care viza să îl ucidă pe Salah Shehadeh, un lider Hamas, un F-16 a lansat o bombă de o tonă în dens populatul cartier al-Daraj din Gaza. Bomba a distrus clădirea de apartamente în care locuia Shehadeh și opt clădiri din zonă, distrugând parțial alte două. Pe lângă Shehadeh și garda sa, 14 palestinieni, inclusiv opt copii, au fost uciși și mai mult de 150 de persoane au fost rănite. Proteste publice despre dimensiunea bombe și țintirea unui cartier rezidențial au determinat armata israeliană să desfășoare o investigație, care a concluzionat că armata a acționat justificat când l-a vizat pe Shehadeh drept un autor al violenței teroriste – deși a admis că au fost „deficiențe în ceea ce privește informația disponibilă”, și anume prezența unor „civili inocenți” în vecinătatea a ceea ce a fost descris ca „ascunzătoarea operațională” a lui Shehadeh⁶.

Această retorică a „civililor inocenți” printre „ținte legitime” anunța reîncaadrarea din partea Israelului a „civililor inamici” ca fiind de fapt scuturi umane folosite de grupuri împotriva cărora Israelul purta un război, într-un efort de a muta vina pentru fatalitățile civile cauzate de atacurile israeliene

înspre organizațiile care erau țintite. În mod similar, preferința strategică a Israelului pentru atacuri aeriene în defavoarea operațiunilor cu personal a fost încadrată ca fiind o alegere „etică” într-un eseu influent din 2005 scris în colaborare de Asa Kasher, un profesor de la Universitatea din Tel Aviv și consilier al armatei israeliene, și de generalul Amos Yadlin. Aceștia scriau:

De obicei, datoria de a minimiza fatalitățile în rândul combatanților în timpul luptei este ultima pe lista priorităților, sau penultima, dacă sunt excluși teroriștii din categoria non-combatanților. Noi respingem vehement o asemenea concepție, pentru că este imorală. Un combatant este un cetățean în uniformă. În Israel, destul de frecvent, acesta este un recrut sau în rezervă [...] Faptul că persoanele implicate în teroare [...] locuiesc și acționează în vecinătatea persoanelor neimplicate în teroare nu este un motiv pentru a periclita viața combatantului în căutarea acestora⁷.

Asemenea reinterpretare strategică de prioritizare a trupelor în defavoarea civililor intră în contradicție cu principiul imunității civile și inventează „civilianizarea” combatanților care poartă un război. Contrazice și fundamental faptul că DUI nu lasă loc de distincție între civili pe bază de identitate națională. Grégoire Chamayou descrie acest aspect drept „principiul imunității pentru combatantul imperial”⁸, susținând că „proiectul nu reprezintă nimic altceva decât dinamitarea legislației privind conflictul armat, așa cum a fost aceasta stabilită în a doua jumătate a secolului XX: o eviscerare a principiilor de drept internațional în favoarea unui naționalism de auto-conservare”⁹.

În 2005, Israel și-a retras în mod unilateral trupele terestre din Gaza și a izolat regiunea. Ca urmare a alegerilor legislative palestiniene din 2006, care au fost câștigate de Hamas, și după conflictul între facțiuni din 2007 care a eliminat Autoritatea Palestiniană din Gaza, asediul asupra Fâșiei s-a intensificat. Această succesiune de eveni-

mente a consolidat asumțiile Israelului potrivit cărora Gaza era o entitate ostilă controlată de teroriști, populată de simpatizanți teroriști, cu civili folosiți de Hamas ca scuturi umane¹⁰. Acest cadru oficial a fost comparabil cu retorica Israelului despre zonele din Liban controlate de Hezbollah, apărută după retragerea unilaterală a Israelului în 2000 din Libanul de Sud aflat sub ocupație. Descrierile despre Gaza ca străină, ostilă și atacabilă au părut să sugereze că Israel nu ar trebui să fie tras la răspundere pentru siguranța civililor – chiar și în timpul atacurilor israeliene. Așa cum explică Neve Gordon și Nicola Perugini, „cadru ulterior este crucial pentru acest proces [de legitimare a bombardării care ucide numere mari de civili], din moment ce permite Israelului să pretindă că violența este utilizată în conformitate cu dreptul internațional și este, pe cale de consecință, etică”¹¹.

În timpul invaziei din 2006 a Libanului de către Israel, armata a utilizat în mod deliberat forța disproporționată, sub o strategie denumită „doctrina Dahiya”, cu referire la distrugerea completă a unei suburbii cu un număr mare de šiiti din sudul Beirutului. În 2008, generalul major Gadi Eizenkot, fost șef al Comandamentului de Nord al Israelului, afirma, „ceea ce s-a întâmplat în cartierul Dahiya al Beirutului în 2006 se va întâmpla în fiecare sat din care se trage în Israel [...] Vom aplica forța disproporționată asupra acestuia și vom cauza multe prejudicii și distrugere acolo. Din punctul nostru de vedere, acestea nu sunt sate de civili, sunt baze militare [...] Aceasta nu este o recomandare. Acesta este un plan. Și a fost aprobat”¹². Logica strategică a fost elaborată și mai mult în octombrie 2008 de Gabi Siboni, un colonel în retragere și analist strategic, în următorii termeni:

Principiul [este acela] al unui atac disproporționat împotriva punctelor slabe ale inamicului ca un prim efort de război și al unor operațiuni de anulare a capacităților inamicului de a lansa rachete ca un efort secundar de război [...] Un astfel de

răspuns vizează cauzarea de daune și aplicarea unei pedepse într-o măsură care va necesita procese îndelungate și costisitoare de reconstrucție. Atacurile trebuie să fie derulate în cel mai scurt timp, și trebuie să prioriteze deteriorarea mijloacelor militare în defavoarea căutării fiecărui lansator în parte [...] Un astfel de răspuns va crea o amintire care va dăinui [...], crescând astfel prevenția israeliană și reducând posibilitatea ostilităților împotriva Israelului pentru o perioadă îndelungată¹³.

Într-adevăr, la două luni după ce această nouă doctrină strategică a forței disproporționate a fost dezvăluită, Israel a lansat operațiunea „Cast Lead” în Gaza. Potrivit raportului unei misiuni internaționale de constatare a faptelor care a fost autorizată de Națiunile Unite, atât militarii israelieni, cât și militanții palestinieni au comis crime de război și posibile crime împotriva umanității. Potrivit raportului, Israel a vizat „oamenii din Gaza ca întreg”, nediscriminând între civili și combatanți; atacurile israeliene asupra infrastructurii civile au fost deliberate, sistematice și parte dintr-o strategie mai largă.

Războiul din 2014 asupra Gazei a fost de departe cel mai violent și distructiv episod de până acum. Operațiunea „Pilonul Apărării” [„Pillar of Defense”] a inclus mai mult de 6.000 de atacuri aeriene și tragerea a aproximativ 50.000 de proiectile de artilerie și de tanc – un estimat de 21 kilotone de explozive puternice. Armele au inclus drone, elicoptere Apache dotate cu rachete Hellfire și F16-uri transportatoare de bombe de 1.000 de kilograme¹⁴. Țintele au inclus o gamă vastă de infrastructură – inclusiv uzine de desalinare, rețele electrice, spitale, școli și universități, clădiri înalte de apartamente și centre comerciale – precum și fiecare structură identificată cu sau presupusă ca fiind asociată cu Hamas. Până la finalul războiului, peste 2.100 de palestinieni au fost uciși și peste 11.000 răniți, marea majoritate dintre aceștia fiind civili. Familii întregi au fost decimate și cartiere întregi au fost distruse¹⁵.

Interpretări privind ce este legal în război – mai ales în acest secol în care războiul s-a schimbat atât de dramatic – sunt modelate în parte de practicile statelor, mai ales ale statelor puternice. Utilizarea de forță extremă a Israelului și ignorarea deliberată a imunității civile străine va tenta cu siguranță alte state implicate în conflicte asimetrice să impună justificări similare. Într-adevăr, propunerea lui Etzioni ca experți militari străini și intelectuali publici să fie recrutați pentru a justi-

fica în avans utilizarea în viitor a EAC este o invitație de a legitima violența extremă. Acest scenariu sugerează, de pe altă parte, rolul pe care îl pot juca cercetătorii din sfera științelor sociale care sunt la curent cu relația dintre lege și război și care respectă interpretările internaționale privind DIU bazate pe consens. Acest rol implică eforturi de a ne utiliza expertiza pentru menținerea ilegilității forței disproporționate și a armelor nediscriminatorii. ■

Adresa de corespondență:
Lisa Hajjar <lhajjar@soc.ucsb.edu>

¹ Titlul a fost schimbat chiar de două ori înainte de a rămâne această versiune. Vezi Ben Norton, „Profesor american proeminent propune ca Israelul să <<aplatizeze Beirutul>> – un oraș de un milion de persoane pe care l-a decimat anterior” [„Prominent American Professor Proposes that Israel <<Flatten Beirut>> – a 1 million-person city it previously decimated”], *Salon*, 18 februarie 2016.

² Yotam Feldman și Uri Blau, „Aprobare și consiliere” [„Consent and Advise”], *Haaretz*, 29 ianuarie 2009, disponibil la <http://www.haaretz.com/consent-and-advise-1.269127>.

³ Vezi Asher Maoz, „Război și pace: o perspectivă israeliană” [„War and Peace: An Israeli Perspective”], *Constitutional Forum* 14(2) (Iarnă 2005): 35-76.

⁴ Efraim Inbar și Eitan Shamir, „<<Tăierea ierbii>>: strategia Israelului pentru conflictul prelungit dificil de gestionat” [„<<Mowing the Grass>>: Israel's Strategy for Protracted Intractable Conflict”], *Journal of Strategic Studies* 37(1) (2014): 65-90.

⁵ Yael Stein, *Scuturi umane: utilizarea de civili palestinieni ca scuturi umane nerespectând ordinului dat de Înalta Curte de Justiție* [Human Shields: Use of Palestinian Civilians as Human Shields in Violation of High Court of Justice Order] (Ierusalim: B'tselem, 2002).

⁶ Purtător de cuvânt al Forțelor Israeliene de Apărare, „Rezultate ale anchetei privind moartea lui Salah Shehadeh” [„Findings of the inquiry into the death of Salah Shehadeh”], 2 August 2002, disponibil la <http://www.mfa.gov.il/mfa/government/communiques/2002/findings+of+the+inquiry+into+the+death+of+salah+sh.htm>.

⁷ Kashar și Yadlin, „Asasinare și ucidere preventivă” [„Assassination and Preventive Killing”], *SAIS Review*, 25(1) (Iarnă- Primăvară 2005): 50-51.

⁸ Grégoire Chamayou, *O teorie a dronelor* [A Theory of the Drone], traducere în limba engleză de Janet Lloyd (New York: The New Press, 2015): 130.

⁹ *Ibid.*, p.134.

¹⁰ Vezi Neve Gordon și Nicola Perugini, „Politica scuturilor umane: despre reinterpretarea spațiului și constituirea civililor ca scuturi în războaiele liberale” [„The Politics of Human Shielding: On the Resignification of Space and the Constitution of Civilians as Shields in Liberal Wars”] *Society and Space*, 34(1) (2016): 168-187.

¹¹ *Ibid.*

¹² „Israel amenință că războiul cu Hezbollah va genera distrugere” [„Israel Warns Hizbullah War Would Invite Destruction”], *Ynet*, 3 Octombrie 2008, <http://www.ynetnews.com/articles/0,7340,L-3604893,00.html>.

¹³ Gabi Siboni, „Forță disproporționată: conceptul israelian de răspuns cu privire la Al Doilea Război Libanez” [„Disproportionate Force: Israel's Concept of Response in Light of the Second Lebanon War”], *INSS Insight*, 74 (2 Octombrie 2008), <http://www.inss.org.il/index.aspx?id=4538&articleid=1964>.

¹⁴ Rashid Khalidi, „Doctrina Dahiya, proporționalitate și crime de război” [„The Dahiya Doctrine, Proportionality, and War Crimes”], *Journal of Palestine Studies*, 44(1) (2014-15): 5.

¹⁵ Vezi „50 de zile de moarte și distrugere: operațiunea <<Marginea Protectoare>> a Israelului” [„50 Days of Death and Destruction: Israel's <<Operation Protective Edge>>”], Institutul pentru Înțelegerea Orientului Mijlociu, 10 septembrie 2014, <http://imeu.org/article/50-days-of-death-destruction-israels-operation-protective-edge>.

> Protejând civilii

Răspuns către Hajjar

de **Amitai Etzioni**, Universitatea George Washington, Washington D.C., SUA

Lisa Hajjar a plasat un editorial de-al meu ca pasul următor dintr-o campanie israeliană cu aspecte diverse în vederea introducerii „violentei în legislație”. Ca răspuns, prezint mai întâi motivația pentru acest editorial, iar apoi încerc să adresez – în limita spațiului indicat – ceea ce văd ca fiind problema de bază și cum poate fi aceasta abordată.

În timpul războiului din 1948-1950 mi-am pierdut majoritatea prietenilor și am asistat la foarte multă ucidere și durere, atât a evreilor, cât și a arabilor. Această experiență formativă (am împlinit 20 de ani în mijlocul războiului) m-a lăsat cu un sentiment profund că toate războaiele – indiferent dacă îndeplinesc sau nu criteriile de război întemeiat – sunt tragice și că ar trebui să depunem eforturi considerabile pentru a le evita. Am dedicat două cărți căutării de modalități pentru evitarea războiului nuclear (*Calea cea grea spre pace* și *Câștigând fără război*); am protestat în Trafalgar Square împotriva armelor nucleare; și aproape mi-am pierdut slujba la Universitatea Columbia din cauza activismului meu. Am devenit apoi unul dintre primii activiști împotriva războiului din Vietnam (ambele experiențe sunt descrise în *Gardianul fratelui meu: memorii și un mesaj*). M-am opus invadării Iraqului de către SUA. În *Securitatea pe primul loc*, am susținut pe baza unei documentări academice ample că o examinare detaliată a textelor religioase islamice relevă faptul că Islamul per se nu legitimează violența. Mai recent, am scris în cadrul unei serii de articole și editoriale, avertizând că SUA și China se îndreaptă spre război și am organizat intelectualii publici chinezi și americani într-un grup care sprijină Moderația Mutual Garantată. Pe scurt, deși nimeni nu își poate evalua prea bine munca, mare parte din viața mea de după 1950 a fost dedicată stopării violenței și delimitării acesteia.

Din păcate, nu am reușit să găsesc prea multe modalități concrete care să contribuie la orientarea Israelului și a Palestinei spre o soluție cu două state, aspect pe care îl susțin

cu tărie. Împreună cu Shibley Telhami, un academic palestinian, am sugerat că realizarea de progrese poate fi posibilă dacă încetăm să ne concentrăm asupra trecutului și ne concentrăm asupra a ceea ce putem îndrepta de acum înainte, în loc să întrebăm cine este de vină pentru situația noastră tragică din prezent (odată ce am avea două state, scria el, ar fi suficient timp să stabilim o Comisie a Adevărului și Justiției care să studieze trecutul)¹. Și am punctat că teritoriul conține suficient spațiu pentru ambele popoare – în contrast cu cei care susțin că o tabără trebuie să o arunce pe cealaltă în Mediterană sau în Iordan². Recunosc că aceste scurte afirmații nu înseamnă foarte mult. Numai pentru cei patru nepoți ai mei din Israel și părinții lor, tot îmi doresc să fi putut face mult mai mult.

Acum, în ceea ce privește recentul meu editorial, Hajjar crede că articolul urmărește să legitimeze violența. Departate de asta, articolul caută să evite vărsarea de sânge. Recunosc ca aspect factual incontestabil că Hezbollah a acumulat în jur de 100.000 de rachete și că urmărește să distrugă Israelul. Nu a încercat niciodată să își ascundă intențiile și puterile. Hezbollah cu siguranță nu a ezitat să bombardeze Israelul în 2006, în ciuda faptului că – așa cum până și Națiunile Unite, deloc părtinitoare în favoarea Israelului, au descoperit – Israelul și-a respectat toate obligațiile către Liban după retragerea forțelor sale din Liban (unde Israel nu a avut niciun drept să se afle de la bun început). Mai mult, cred că există dovezi care arată că cele mai multe rachete ale Hezbollah se află în locuințe private. Cu siguranță este complet legitim să ne întrebăm ce ar trebui făcut dacă acestea sunt poziționate aici.

Așadar, am îndemnat în editorialul meu ca, înainte ca aceste rachete să fie din nou lansate, să ne punem întrebarea etică, legală și pragmatică: cum ar trebui să răspundă Israelul unui asemenea atac? Scopul nu este de a legaliza violența, ci de a o preveni. Dacă trupele israeliene ar merge din casă în casă să distrugă aceste rachete, am arătat eu, atunci ar fi un număr mare de victime în *ambele tabere* –

„Scopul nu este de a legaliza violența, ci de a o preveni”

deci acest lucru ar trebui evitat. În trecut, am punctat eu, SUA a ținut populațiile civile din Tokyo și Dresda; se spune că Israel ar fi făcut același lucru în 2006 în Beirut. *Am pledat împotriva acestui răspuns*³. Am declarat apoi că doi experți militari americani au sugerat că pot fi folosiți explozibili convenționali de mare putere – după ce populației civile i s-ar da timpul necesar pentru a evacua zonele în care sunt concentrate rachetele. Recunosc că, indiferent ce precauții sunt luate, din păcate vor fi daune colaterale – daune care sunt întâlnite în toate conflictele armate, indiferent ce metode și mijloace de luptă sunt folosite. Astfel de daune colaterale reprezintă unul din motivele majore pentru care toate părțile ar trebui să urmărească evitarea războiului. Am încheiat cu sugestia ca cei din exterior să fie rugați să participe la jocuri de război, pentru a vedea dacă ei ar putea găsi modalități mai bune de a descuraja folosirea de rachete de către Hezbollah, precum și să sugereze răspunsuri mai bune dacă rachetele ar fi lansate.

Nu sunt în măsură să evaluez nici sugestiile mai multor israelieni citați de Hajjar, nici ce efecte au avut afirmațiile lor.

Pot puncta, însă, că aceasta nu este doar o problemă a israelienilor; tratarea acesteia astfel duce la concluzii greșite. Este o problemă ce SUA și aliații săi o întâlnesc peste tot în Orientul Mijlociu (în sensul larg al termenului), o regiune în care teroriștii încalcă sistematic regula distincției – cea mai importantă regulă a conflictului armat. Aceștia depozitează muniție în moschei; transportă veste sinucigașe în ambulanțe; lansează tiruri de arme din locuințe private; poziționează artilerie în școli și folosesc civili ca scuturi umane.

Cei care caută să combată teroriștii rămân practic cu două opțiuni: fie suferă un număr mare de fatalități și sunt alungați din zonă, lăsând ISIS să brutalizeze populația, fie lovesc ținte civile și provoacă numeroase fatalități. *Niciuna nu este acceptabilă*. Editorialul meu le cere cititorilor să se gândească cum poate fi adresată această tragică dilemă – un exercițiu pentru care declarația amplă a lui Hajjar este mult prea tăcută. ■

Adresa de corespondență:
Amitai Etzioni <amitai.etzioni@gmail.com>

¹ Etzioni, A. și Telhami, S. „Orientul Mijlociu: concentrare asupra posibilului” [„Middle East: Focus on the Possible”]. *The Christian Science Monitor*, 17 iunie 2002.

² Etzioni, A. „Israel și Palestina: este încă suficient spațiu” [„Israel and Palestine: There's Still Room at the Inn”]. *The National Interest*, 9 aprilie 2014, <http://nationalinterest.org/commentary/israel-palestine-theres-still-room-the-inn-10212>.

³ Etzioni, A. „Ar trebui Israelul să ia în considerare utilizarea de arme devastatoare împotriva rachetelor Hezbollah?” [„Should Israel Consider Using Devastating Weapons Against Hezbollah Missiles?”]. *Haaretz*, 15 februarie 2016, <http://www.haaretz.com/opinion/.premium-1.703486>.

> Despre a fi uman într-o lume inumană

În memoria lui Vladimir Yadov

de **Dmitri N. Shalin**, Universitatea din Las Vegas, Nevada, SUA

Vladimir Yadov în anul 2009,
cu ocazia împlinirii vârstei de 80 de ani.

deschise au atras intelectuali promițători și au lăsat o impresie de neuitat asupra generației tinerilor cercetători sociali.

Yadov ieșea în evidență prin atitudinea sa degajată și indiferența față de privilegiile ierarhice. Înclinația de a privi dincolo de dogma oficială era revigorantă; nu conta că vorbea cu un student de anul trei sau cu un cercetător consacrat. Îmi amintesc cum îmi explica o oarecare nuanță a teoriei personalității în timp ce colegii săi de birou așteptau răbdători să urmeze rândul în a i se adresa. Ceea ce conta era contribuția la cauza comună, care la acea vreme includea studierea orientării față de valori și atitudinea față de muncă printre muncitorii și inginerii sovietici. Aceste atitudini nu erau întotdeauna în acord cu previziunile teoretice: muncitorii manifestau puțin entuziasm față de îndemnul partidului de a lucra altruist pentru un viitor mai bun și un interes mai mare față de recompensele materiale de pe urma slujbelor. La sfârșitul anilor 60, spiritul sociologiei empirice a început să se ciocnească cu ideologii Partidului Comunist, iar după ce Uniunea Sovietică a invadat Cehoslovacia pentru a nimici Primăvara de la Praga, sociologia sovietică și aspirațiile sale liberale au cunoscut vremuri dificile. Yadov a lucrat din greu să-și salveze echipa și divizia de cercetare, pe atunci parte a Academiei Ruse de Științe, dar în cele din urmă a fost dat la o parte și grupul său s-a destrămat. În toate împrejurările, Yadov și-a păstrat demnitatea, refuzând să-și denunțe colegii în ciuda presiunilor puternice sau să renunțe la umanismul său chiar și în condiții inumane¹.

În 1975 am emigrat din Rusia și m-am stabilit în Statele Unite. Legăturile mele cu Yadov nu au fost reluate până în 1987 când Mihail Gorbaciov s-a angajat în campania de reformare. Au fost niște vremuri amănunțite pentru cercetătorii ruși din științele sociale care doreau să recupereze timpul pierdut². Curând Gorbaciov a introdus glasnost și perestroika, iar sociologii epurați anterior au fost readuși la conducerea organizațiilor de cercetare nou înființate precum Institutul de Sociologie și Centrul Național pentru Studierea Opiniei Publice. Yadov, care la acea vreme se mutase la Moscova, s-a afirmat ca lider recunoscut³, iar colegii săi l-au ales

In anii 1960, Laboratorul pentru Cercetare Socială Concretă din Leningrad era o pepinieră pentru cele mai noi abordări din sociologie, luptând să-și asigure o nișă în disciplina implacabilă din punct de vedere ideologic a „materialismului istoric”. Viitorii sociologi furnizau cercetări empirice autorităților sovietice plecând de la premisa că uneltele sociologiei pot investiga progresul spre comunism, permițând observatorilor să identifice și să popularizeze tendințe compatibile cu previziunile filosofiei marxist-leniniste. Vladimir Yadov a fost una dintre cele mai scilicitoare personalități ale disciplinei, un lider al renașterii sociologiei ruse care fusese decimată de revoluția bolșevică și de epurările staliniste. Studiul de pionierat al lui Yadov *Omul și munca lui*, publicat în colaborare cu alți colegi, și monografia sa asupra *Metodologiei și metodelor investigației sociologice* l-au propulsat în avangarda câmpului academic emergent.

Eram student în anul trei la Universitatea de Stat din Leningrad când mentorul meu, Igor Kon, m-a adus în laboratorul lui Yadov în 1968. În următorii opt ani am participat la seminariile laboratorului, mai întâi ca student și ulterior ca doctorand și cercetător asociat. Aceste seminarii, adevărate sere intelectuale, au apărut în toată țara în orașele mari, conduse de nume ca Yuri Levada, Igor Kon, Georgy Shchedrovitsky și alți pionieri ai cercetării sociologice. Vederile lor liberale, familiarizarea lor cu literatura străină și politica porților

președinte al Asociației Sociologice Ruse și director al Institutului de Sociologie al Academiei de Științe. Ca recunoaștere a contribuțiilor sale la sociologia muncii, Yadov a fost ales vicepreședinte al Asociației Internaționale de Sociologie.

Codul de Etică Profesională adoptat în 1988 de savanții reformatori a statuat că dreptul la cercetare liberă și la dezbatere necenzurată este vital științei sociale. Prin apelul făcut sociologilor de a cultiva „toleranța și respectul” față de oponenți, de a-și arăta „curajul convingerilor”, de a respinge „etichetările ideologice” și de a evita recurgerea la „autorități” pentru aplanarea disputelor științifice, a încurajat de asemenea sociologii să reflecteze asupra trecutului lor, deschizând o perioadă de căutare spirituală printre intelectualii ruși⁴.

În această perestroika spirituală care a urmat, unii au susținut că au fost dintotdeauna disidenți ascunși, mulți s-au grăbit să se lepede de trecutul sovietic și să renunțe în mod vădit la carnetul de partid. Însă nu și Vladimir Yadov! Nu s-a alăturat acestei mișcări puternice, deși a suferit din greu în timpul campaniilor sovietice împotriva intelectualilor liberali. Yadov și-a păstrat carnetul de partid și a rămas până la sfârșit dedicat idealurilor euro-comunismului îmbrățișat de Palmiro Togliatti și social-democrației, pe care o considera cel mai uman sistem politic și economic. Le-a cerut colegilor săi să trateze problemele societății ca fiind ale lor, devenind un exemplu despre cum să valorifici cunoașterea pentru reforma socială. „Nu ne vom îndeplini datoria de sociologi dacă ne limităm la a scrie cărți. Trebuie să facem tot ce ne stă în putință pentru a influența permutarea planetelor sociale”, scria Yadov. „Lupta cu corupția, stabilirea unor tribunale independente, a unui sistem progresiv de taxare și multe altele: aceasta este ceea ce ne cer situația și oamenii”.

Roțile istoriei s-au întors din nou atunci când Vladimir Putin a ajuns la putere. Acesta și-a dezvăluit lent agenda, însă în primii ani la conducerea țării a devenit clar că nu avea respect pentru societatea civilă sau instituțiile sale. Sociologii care se adaptaseră confortabil rutinei post-sovietice au realizat că nu mai era sigur să critice guvernul. Cei care au participat la proteste publice și au insistat asupra exercitării drepturilor constituționale au avut parte de represalii.

În 2010, intelectuali ultra-naționaliști au pus bazele unei asociații sociologice rivale, contestând organizația condusă de Yadov și de colegii săi⁵. După ce i s-a opus lui Gennady Osipov, un susținător aprins al naționalismului rus și unul din conducătorii asociației profesionale concurente, Yadov a fost forțat să se apere în tribunal împotriva unor acuze că și-ar fi calomniat oponenții numindu-i protofasciști. Apăsător de politicile reacționare, de bătrânețe și de boală, Yadov s-a simțit din ce în ce mai marginalizat.

În 2009, cu ocazia celei de-a optzecea aniversări, studenții și prietenii care i-au fost alături au publicat un volum de scrieri de diferiți autori prezentat ca un tribut sau o aducere aminte a acestuia [festschrift], mărturie a contribuției semnificate

a lui Yadov la sociologia rusă. Volodia, așa cum îi spuneau prietenii, nu-și pierduse optimismul legat de perspectivele pe termen lung ale țării. A continuat să ia parte la dezbateri și să-și manifeste interesul în cercetare, atât în cadrul propriilor evenimente, cât și în ale colegilor mai tineri. Cu toate acestea, atitudinea lui a devenit una mai mohorâtă din cauza restrângerii drepturilor civile și a ascensiunii unui filon de naționalism virulent în sociologia rusă.

Contactele mele cu Yadov s-au intensificat în 2006 când, împreună cu colegul meu Boris Doktorov, am inițiat proiectul „Inițiativa biografică internațională”, o acțiune online ce urmărea să documenteze renașterea sociologiei după al doilea război mondial. Cu ajutorul unor cercetători solidari, am colectat interviuri cu sociologi ruși, am condus forumuri online și am promovat metoda biografică în cercetarea socială⁶. Yadov a manifestat un interes deosebit față de acest proiect. A scris memorii, a fost intervievat, a furnizat documente rare despre perioada de formare a sociologiei sovietice, despre evoluția sa după încheierea „dezghețului” lui Hrușciov și transformarea sub perestroika.

Vladimir Yadov a murit pe 2 iulie 2015. Câțiva ani înaintea morții sale am început un dialog online intens despre soarta sociologiei ruse și situația din țară. Am căzut de acord să ne provocăm cât mai mult în discuțiile despre teme precum compromisurile pe care oamenii de știință au fost forțați să le facă pentru a supraviețui sub regimul sovietic, dilemele etice cu care s-au confruntat intelectualii care au ales să emigreze, costul moral al rămânării într-o țară devastată de represiune, transformarea sociologiei ruse după revoluția lui Gorbaciov, eviscerarea dreptului la liberă exprimare sub Putin, perspectivele în declin ale reformei politice, viitorul sociologiei publice într-o țară în care a realiza cercetare critică și a spune adevărul în fața puterii îi pot costa pe intelectuali mijloacele de trai, libertatea sau chiar viața.

Cu o sinceritate incisivă, Volodia a rememorat în schimburile noastre tulburarea pe care a simțit-o față de o rudă care s-a confruntat cu epurările din timpul „marii terori” din 1937, neliiniștea față de rădăcinile sale evreiești și dorința de a-și ascunde identitatea etnică într-o țară străbătută de antisemitism. A recunoscut că unele compromisuri din trecut îl fac și acum să se cutremure: s-a purtat „cu lașitate când nu a reușit să meargă la Moscova și să-l apere pe [Yuri] Levada la sesiunea [ideologică] de jaw-boning (*folosirea apelurilor publice, de exemplu a unui președinte, pentru a influența acțiuni, în special ale unor lideri de sindicat sau economici; în sens larg: folosirea persuasiunii verbale n. tr.*)”; „a rămas tăcut” la unele ședințe de partid în care colegi au fost supuși unui ceremonii rituale de degradare.

Volodia a vorbit despre calitățile care l-au ajutat să alcătuiască o echipă de cercetători dedicați: „am un temperament cole-ric”, „sunt un extrovertit cu caracter exploziv”, cineva „căruiia îi este greu să protejeze informațiile confidentiale”. Dar chiar aceste calități, continua Volodia, „au facilitat comunicări pri-

etenoase” și „[l-au] ajutat să construiască o echipă de cercetare în care însemnele funcții contau puțin iar contribuția la cauza comună era centrală”.

„Sincer, lisus a fost... primul socialist!”, a declarat Yadov când a fost provocat să definească crezul său politic. „Am fost și rămân un susținător al socialismului”, mi-a spus el mândru. „Sunt convins că aranjamentele sociale sunt juste doar când reprezentanții aleși democratic se străduiesc să niveleze diferențele de venit semnificative dintre păturile sociale”.

Reflectând asupra colegilor care au ales să emigreze, Yadov explica: „I-am înțeles pe deplin. În același timp însă, am simțit că erau conduși de cu totul alte motive”. Acesta povestea cum în perioada de glorie a perestroika, ca director al Institutului de Sociologie, a organizat selecția tinerilor cercetători pentru un program de studiu peste granițe, așteptând nerăbdător să vadă „cine se va întoarce și cine nu – Consiliul Britanic a stipulat că toți trebuie să se întoarcă”.

Yadov se înfură față de colegii săi care adoptau credințe ultrapatriotice și visau la restaurarea imperiului sovietic. „În era sovietică, Osipov, Dobrenkov, Zhukov făceau parte din nomenclatură și își păstrează acest statut și astăzi. Mai presus de toate ei prețuiesc ‘favorurile Țarului’. [...] Atât cât l-am cunoscut pe Osipov, era un om lipsit de principii care îți spunea minciuni în față, țesea intrigi și aranjamente împotriva rivalilor”. Yadov face observații directe legate de cercetătorii servili și administratorii care și-au păstrat obiceiurile insidioase prin toate schimbările. Poveștile despre isprăvile și trădările lor pe care le-a relatat Yadov în aceste dialoguri vor stârni la un moment dat dezaprobarea sociologilor din Rusia, la fel ca judecata sa asupra regimului politic curent și susținătorii săi.

Gradul de alienare a lui Yadov față de starea de lucruri din prezent este evident într-o scrisoare pe care a scris-o în 25 iunie 2011: „Față de Putin nu simt nimic decât dispreț. [Este] un om crud și cinic care râvnește puterea și simte dispreț pentru poporul său, dorește bogăție și lux. Ce a spus când a fost întrebat de politicienii liberali? A spus: <<Tot ce vor este putere și bani!>> Cu toate acestea, averea lui personală este asigurată de controlul asupra conductei de petrol. Nu există nicio îndoială că acest om poate șantaja orice persoană din enturajul său, inclusiv pe [președintele Dmitri] Medvedev. Vă puteți imagina câtă batjocură binemeritată va primi acest om în următorii 30 de ani”.

În timp, dialogurile mele cu Yadov își vor găsi drumul spre Rusia și vor dezvălui îngrijorarea gravă pe care a simțit-o Volodia în ultimi săi ani legată de cauza pentru care a luptat toată viața⁷.

Fie că alegi să stai la marginea istoriei, fie că te găsești recrutat să lupți împotriva voinței tale sau te înrolezi voluntar, te

vei confrunta cu dileme morale și vei întâmpina costuri materiale⁸. Spre sfârșitul vieții, Yadov se considera „un om foarte norocos”, spunându-i asociatului meu Boris Doktorov că a dus „o viață neobișnuit de fericită”. Cred că unele dintre motivele pentru aceasta sunt luptele pe care a ales să le poarte și certurile pe care le-a evitat. Vladimir Yadov este exemplul unei persoane inteligente emoțional: a reușit să-și păstreze emoțiile inteligente și inteligența emoțională sănătoasă. A făcut compromisuri și greșeli, și-a văzut visurile devenind realitate și fiind distruse, cu toate acestea nu a renunțat să spere, luptând în continuare atunci când rezistența părea futilă.

Astăzi ne aducem aminte de Vladimir Yadov ca de un om modest și curajos. Celebrăm viața unui intelectual public care a ajutat de bună voie istoria, a modificat traiectoria câtorva instituții și a lăsat în urmă amintiri de durată. Lumea este un loc mai bun deoarece se găsesc printre noi oameni ca Yadov. ■

Adresa de corespondență:
Dmitri Shalin <shalin@unlv.nevada.edu>

¹ Vezi Shalin, D. (1978) „Dezvoltarea sociologiei sovietice, 1956-1976” [*The Development of Soviet Sociology, 1956-1976*]. *Annual Review of Sociology* 4: 171-91; (1979) „Între etosul științei și etosul ideologiei” [*Between the Ethos of Science and the Ethos of Ideology*]. *Sociological Focus* 12(4): 175-93; (1980) „Paradigma marxistă și libertatea academică” [*Marxist Paradigm and Academic Freedom*]. *Social Research* 47: 361-82; Firsov, B. (2012) *Istoria sociologiei sovietice, anii 1950-1980* (în limba rusă) [*History of Soviet Sociology, 1950s-1980s* (in Russian)]. St. Petersburg: Universitatea Europeană din St. Petersburg.

² Shalin, D. (1990) „Sociologie pentru perioada de deschidere: schimbare instituțională și teoretică în sociologia recentă sovietică” [*Sociology for the Glasnost Era: Institutional and Substantive Change in Recent Soviet Sociology*]. *Social Forces* 68(4): 1-21. Doktorov, B. (2014) *Sociologie rusă contemporană. Investigații istorice și biografice* (în limba rusă) [*Contemporary Russian Sociology. Historical and Biographical Investigations* (in Russian)]. Moscova.

³ (2009) *Trăiască Iadov! La a optzecea zi de naștere* (în limba rusă) [*Vivat Yadov! On His Eightieth Birthday* (in Russian)]. Moscova: Institutul de Sociologie RAN.

⁴ Firsov, B. (2010) *Disidență în URSS și Rusia, 1945-2008* (în limba rusă) [*Dissent in USSR and Russia, 1945-2008* (in Russian)]. St. Petersburg: Universitatea Europeană din St. Petersburg (2010); Alekseev, A. (2003) *Sociologie dramaturgică și sociologia autoreflexivității*. Vol. 1-4 (în limba rusă) [*Dramatic Sociology and Sociology of Auto-reflexivity*. Vols. 1-4 (in Russian)], St. Petersburg: Norma. Vezi și Shalin, D. (1989) „Aplanarea unor vechi dispute” [*Settling Old Accounts*]. *Christian Science Monitor* 29 decembrie; și (1990) „Etica supraviețuirii” [*Ethics of Survival*]. *Christian Science Monitor*, 4 decembrie; (1987) „Reforme în URSS: jurnalism de investigație în stil sovietic” [*Reforms in the USSR: Muck-raking, Soviet Style*]. *Chicago Tribune*, 16 februarie.

⁵ Yadov, V. (2011) „O poveste sordidă” (în limba rusă) [*A Sordid Story* (in Russian)]. *Trotsky Bulletin*, 6 decembrie; Shalin, D. (2011) „Devenind un intelectual public: susținere, sociologie națională și paradigmă pluralistă” [*Becoming a Public Intellectual: Advocacy, National Sociology, and Paradigm Pluralism*], pp. 331-371 în D. Shalin, *Pragmatism și democrație: studii în istorie, teorie socială și politică progresistă* [*Pragmatism and Democracy: Studies in History, Social Theory and Progressive Politics*]. New Brunswick: Transaction Publishers.

⁶ Inițiativa de biografie internațională [*International Biography Initiative*]. Centrul pentru cultură democratică UNLV, <http://cdclv.unlv.edu/programs/bios.html>.

⁷ (2015) „Din dialogurile între Vladimir Yadov și Dmitri Shalin” (în limba rusă) [*From Dialogues of Vladimir Yadov and Dmitri Shalin* (in Russian)]. *Public Opinion Herald*, No. 3-4, pp. 194-219, http://cdclv.unlv.edu/archives/articles/vy_ds_dialogues.pdf.

⁸ Shalin, D. (1993) „Barierile emoționale către democrație sunt dăunătoare” [*Emotional Barriers to Democracy Are Daunting*], *Los Angeles Times*, 27 octombrie; (2007) „Vladimir Putin: în loc de comunism, el adoptă capitalismul KGB-ist” [*Vladimir Putin: Instead of Communism, He Embraces KGB Capitalism*]. *Las Vegas Review Journal*, 24 octombrie.

> Geneza unui sociolog public chinez

de **François Lachapelle**, Universitatea British Columbia, Canada¹

| Shen Yuan.

Stând la biroul său, zâmbind ușor, Shen Yuan a părut să fie cumva amuzat că este subiectul de studiu al unui sociolog canadian. Chiar înainte de a-i adresa prima întrebare, omul de știință chinez m-a întrebat: „De ce cercetezi tu despre intelectualii chinezi?”, doar pentru a continua tot el: „nu ar trebui să mă studiezi pe mine. Dacă ar trebui să ne studiezi pe oricare dintre noi, ar trebui să îl studiezi pe Sun Liping”². Arătând spre biroul bine-cunoscutului său coleg, Shen a continuat, „el este cel mai strălucit dintre noi toți. Sau ai putea să ne studiezi pe noi cum am lucrat ca grup pentru mai mult de zece ani”. Mai târziu pe parcursul interviului, Shen i-a identificat pe Li Qiang și pe Guo Yuhua alături de el și de Sun Liping, ca membri ai aceleiași grup, toți fiind membri fondatori ai Departamentului de Sociologie de la Universitatea Tsinghua, în 2000.

„De unde vine societatea este o întrebare deosebit de importantă. Pentru că voi [occidentalii] sunteți născuți într-o țară cu o societate, [însuși conceptul de societate] este luat de-a gata. Acest lucru este complet diferit pentru noi. Noi trebuie să începem din nou”.

Interviu cu Shen Yuan, 2012, Universitatea Tsinghua, Beijing.

Născut în 1954, în capitala chineză Beijing, Shen Yuan este parte a unei generații chineze cunoscută drept *zhìqīng* – tineretul educat. În timpul Revoluției Culturale (1966-1976), Mao Zedong a întrerupt brusc școlarizarea formală a aproape 17 milioane de tineri chinezi, trimițându-i în mediul rural pentru o „re-educare” radicală. Învățând și fiind schimbați de către înțelepciunea revoluționară a maselor rurale, acești tineri urmau să devină următoarea generație a revoluționarilor chinezi. La fel ca mulți alți tineri dislocați, Shen a fost trimis departe pentru mai mulți ani. După moartea lui Mao în 1976 și restabilirea sistemului educațional chinez în următorii doi ani, doar o mică parte (2,3%) din generația lui Shen a avut privilegiul de a intra la universitate pentru a-și relua educația. Shen a fost unul dintre aceștia.

Shen a absolvit în 1983 de la Universitatea Populară din capitală (Renda), cu o licență în filosofie. Atunci, în 1986, a susținut o teză despre liderul Revoluției Sovietice din 1917, intitulată *Explorarea și contribuția lui Lenin la Epistemologia Dialectică* [*The Exploration and Contribution of Lenin to Dialectical Epistemology*]. Deși Shen s-a declarat un Marxist convins, după șapte ani de studiu intens al filosofiei Maoist-Marxist-Sovietice, entuziasmul său față de mult lăudata disciplină s-a diminuat. După cum el însuși a explicat, „În acest moment [în 1986], am considerat filosofia foarte abstractă. Filosofia acelor vremuri nu era capabilă să rezolve probleme [concrete/sociale]”.

Prin urmare, la scurt timp după ce a absolvit Renda, Shen și-a schimbat opțiunea către sociologie, la acel moment încă o disciplină sensibilă, ce fusese reabilitată doar cu opt ani în urmă, în 1978. Un demers periculos, fără îndoială, dar sociologia era

>>

ceva nou, un teritoriu al cunoașterii, necercetat încă, oferind posibilitatea unei explorări intelectuale dincolo de sfânta trinitate a maoismului, marxismului și leninismului. Mai important, atât liderii statului, cât și intelectualii generației *zhongguo*, precum Shen Yuan, au văzut în sociologie cea mai bună manieră de a face față efectiv obiectivului descurajator al modernizării naționale.

Așadar, între pereții Academiei Chineze de Științe Sociale (CASS) la Institutul de Sociologie, Shen a lucrat ca cercetător cu normă întreagă între anii 1988 și 1998. Înființată în 1977, CASS – cel mai puternic grup de experți condus de statul chinez – a devenit repede, la începutul erei Deng Xiaoping, principalul corp de experți al Comitetului Central și al Consiliului de Stat. Astfel, CASS oferea celor mai puternice organisme ale Partidului Comunist Chinez (CCP) date științifice și informațiile necesare pentru a stabili politici publice (de exemplu: cu privire la sindicate, întreprinderi private, migrație și șomaj).

În anii 1990, după masacrul din Piața Tiananmen, Shen a rămas la CASS, dar după cum a fost și cazul altor intelectuali chinezi, relația sa cu sociologia și cu statul s-au schimbat. În timp ce a continuat să dețină roluri cheie la Institutul de Sociologie în unele proiecte majore de cercetare sociologică ale perioadei de reformă, Shen era atras către cercuri intelectuale exterioare CASS. La începutul anilor 1990, s-a împrietenit cu Guo Yuhua și Sun Liping (pe cel din urmă considerându-l cel mai bun sociolog al generației sale) și au lucrat împreună la istoria orală a experienței chineze a comunismului, a lui Sun. Apoi, în 1997, la vârsta de 43 de ani, Shen și-a dat doctoratul cu tema noii sociologii economice și reformele pieței după 1978. În același an a devenit redactor șef la *Sociological Research*, una dintre revistele sociologice principale de pe continentul chinez. În timpul mandatului său ca redactor șef, Shen a lucrat activ nu doar pentru a îmbunătăți calitatea articolelor publicate în jurnal, dar și pentru a asigura măcar o autonomie limitată a publicației față de Partidul Comunist Chinez.

Apoi, după ce a părăsit CASS în luna mai 2000, Shen Yuan împreună cu alți câțiva sociologi, au pus bazele Departamentului de Sociologie la Universitatea Tsinghua din Beijing. Paradigma inițială a școlii de la Tsinghua s-a bazat pe sociologia lui Sun despre civilizația comunistă chineză, ceea ce Claude Dubar numea „revoluția copernicană a sociologiei chineze”. În mai puțin de 20 de ani, disciplina reabilitată a fost transformată dintr-un agent al politicii sociale pentru stat – o sociologie socialistă moderată – într-o disciplină capabilă să formuleze paradigme de cercetare reflexive și „independente”, cu atenția îndreptată către studiul experienței poporului chinez în timpul conducerii partidului comunist și către studiul puterii politice chineze după 1949.

În timpul primilor doi ani petrecuți la Tsinghua, interesele anterioare în sociologie economică din perspectiva economiei dirijate au fuzionat cu interesul său marxist în sociologia muncii odată cu studiul actorii sociali și a capacității lor de a acționa și de a rezista forțelor reformatoare ale pieței. Între 2002 și 2004, Shen a condus un proiect intitulat *Construcția Școlii de Noapte a muncitorului migrant din Baigou* [*The Construction of Baigou Migrant Worker's Night School*] cu scopul de a cerceta, a preda și a ajuta organizarea acelui grup de muncitori migranți. Bazându-

se pe ideea intervenției sociologice a lui Alain Touraine, Shen teoretizează asemenea practici în articolul său „Intervenții puternice și slabe: două căi pentru intervenția sociologică” [„Strong and Weak Intervention: Two Pathways for Sociological Intervention”]³, cea mai importantă contribuție sociologică a sa în domeniu. Până la acest punct, Shen lăsase definitiv în urmă preocupările sale din perspectiva economiei dirijate privind apariția pieței, în favoarea unei perspective academice și active asupra „producerii societății”, care este de fapt o societate capabilă să reziste atât presiunii statului, cât și a pieței.

În această perioadă de debut a carierei lui Shen, Michael Burawoy a dezvoltat ideea sociologiei publice. Când a fost întrebat care a fost reacția lui când a auzit prima oară de sociologia publică a lui Burawoy, Shen ne-a împărtășit: „lucrarea noastră publicată în 1998 deja avea orientarea *sociologiei publice*. Apoi, când am avut ocazia, am venit la Tsinghua pentru a pune bazele Departamentului de Sociologie. Încă de la început, noi [departamentul nostru] am urmărit tradiția unei sociologii publice. [Deși] la acel moment Michael Burawoy încă nu inventase această idee, noi [deja] ne gândisem la o sociologie care trebuie să intervină”.

Din punctul de vedere a lui Shen, el și colegii lui erau sociologi publici *avant la lettre*. Dar pentru intelectualii chinezi, sociologia publică făcea mai mult decât să surprindă *acțiunea* sociologică. Teoria lui Burawoy i-a oferit lui Shen, totodată, un concept intelectual despre sine, o identitate care numea precis modul său de a fi sociologic.

Efectele noii identități a lui Shen au avut un ecou puternic asupra vieții sale intelectuale. Încă de la convertirea sa către sociologia publică, Shen a acționat cu tot sufletul după perspectiva conform căreia misiunea sociologiei este de a participa sau de a interveni în crearea societății. Prin urmare, sociologia trebuie să „ajute rezistența împotriva presiunii statului și pieței pe de o parte, și să încurajeze apariția societății și creșterea acesteia pe de altă parte”. În domeniul academic, în ultimii zece ani, toate publicațiile lui Shen au fost în mod fundamental influențate de Burawoy și Touraine. Titlul uneia dintre cele mai recente co-publicații, „Unitatea intelectuală și muncitorească: intervenția sociologică transfrontalieră în Foxconn” [„Worker-Intellectual Unity: Trans-Border Sociological Intervention in Foxconn”], este reprezentativ pentru energia pe care Shen a investit-o în munca sa. Mai importante însă în domeniul public sunt demersurile sociale ale lui Shen privind ONG-urile muncitorești, diferitele platforme de internet sau media, politicile publice și sindicatele muncitorești, toate reprezentând activ spiritul sociologiei publice. ■

Adresa de corespondență:
François Lachapelle <f.lachapelle@alumni.ubc.ca>

¹ Acest eseu este parte din teza de master, *De la un Marxist fără nume la un sociolog public: parcursul intelectual al lui Shen Yuan în China contemporană* [From Nameless Marxist to Public Sociologist: The Intellectual Trajectory of Shen Yuan in Contemporary China] (Universitatea British Columbia, 2014).

² Vezi *Global Dialogue* 2 (4), mai 2012, pentru un interviu cu Sun Liping.

³ Yuan, S. (2008) „Intervenție puternică și intervenție slabă: două căi de intervenție sociologică” [„Strong and Weak Intervention: Two Pathways for Sociological Intervention”]. *Current Sociology* 56 (3): 399-404.

> Localizare, globalizare

de **Brigitte Aulenbacher**, Universitatea Johannes Kepler din Linz, Austria, membră a Comitetelor de cercetare ISA în economie și societate (RC02), sărăcie, bunăstare socială și politici sociale (RC19), sociologia muncii (RC30) și femei în societate (RC32) și vice-președinte al Comitetului Local de Organizare (CLO) a celui de-al treilea Forum de Sociologie ISA, Viena 2016; **Rudolf Richter**, Universitatea din Viena, Austria, membru și fost președinte al Comitetelor de cercetare ISA asupra cercetării familiei (RC06) și președinte CLO al celui de-al treilea Forum de Sociologie; **Ida Seljeskog**, Universitatea din Viena, CLO a celui de-al treilea Forum de Sociologie

Curtea interioară a Universității din Viena.
Fotografie a Universității din Viena.

Comitetul local de organizare întâmpină sociologi din întreaga lume la cel de-al treilea Forum ISA de Sociologie în Viena.

Luna viitoare, noi, comitetul local de organizare, vă vom întâmpina pe voi, comunitatea globală a ISA, la cel de-al treilea Forum ISA, la Viena. Pe lângă invitația de a vizita [pagina noastră web](#), dorim să subliniem în acest articol câteva dintre modurile în care localul și globalul se vor împleti la Forum.

> Aspectul local: o incursiune în viața de zi cu zi din Austria și în istoria sociologiei

Suntem onorați și încântați să găzduim cel de-al treilea Forum ISA în Sociologie la Universitatea din Viena, o universitate cu tradiții puternice în filosofie și științe sociale. Timp de peste doi ani, comitetul local de organizare s-a pregătit pentru

>>

Universitatea din Viena din exterior.
Fotografie a Universității din Viena.

un forum de succes, primind sprijin din partea universităților austriece și institutelor sociologice din Innsbruck, Graz, Linz, Salzburg, Viena și de la colegii noștri din Ungaria.

Dorim să vă invităm să „fiți locali” alături de noi, să cunoașteți, să vorbiți și să fiți inspirați de atmosfera internațională a Vienei. În plus față de programul oficial al Forumului, ne încurajăm oaspeții să se cunoască mai bine între ei, precum și orașul și țara gazdă prin intermediul unor tururi turistice și sociologice și al unor întâlniri.

Haideți cu noi să vizităm o tavernă vieneză tradițională unde se servește vin sau să ne plimbăm prin oraș, ca parte din activitățile noastre turistice. Printre atracțiile tururilor sociologice se numără două vizite ghidate la muzeul Marienthal din satul Gramatneusiedl, situat în apropierea Vienei – locația cercetării inovatoare *Șomerii din Marienthal* sau „Marienthal: sociografia unei comunități a șomerilor” în care Marie Jahoda, Paul Lazarsfeld și Hans

Zeisel au arătat la începutul anilor 1930 cum șomajul distruge indivizii și viața socială. Rezultatele lor și combinația de metode au inspirat multe cercetări și sunt încă impresionante și azi¹.

Moștenirea sociologică a Vienei și Austriei nu pot fi înțelese decât în contextul lor istorico-sociologic extins. Pe de-o parte avem „Viena Roșie” a decadelor de început ale secolului trecut. Dar, pe de alta, sute de sociologi austrieci, inclusiv cei menționați anterior, au fost ulterior obligați să părăsească Austria în timpul regimului nazist. Câteva postări despre fascism și efectele sale asupra sociologiei austriece pot fi găsite pe [blogul nostru ISA Forum](#).

> Aspectul global: eforturi pentru o lume mai bună

Ca sociologi gazdă ai Forumului din Viena, Austria și Europa, tema ISA „Sociologia globală și eforturile pentru o lume mai bună” și agenda menită să construiască o sociologie globală ne încurajează să reflectăm la

global și local din perspectiva noastră locală.

Un oraș profund internațional, Viena este localizată în centrul Europei; influențe puternice de la țările vecine pot fi găsite în cultură, artă culinară și grai. Orașul este gazda mai multor institute internaționale, printre care Casa Uniunii Europene și biroul ONU din Viena ce sprijină Forumul ca locație pentru discursul internațional. Totuși, tema Congresului Mondial ISA 2014 în Yokohama, „Provocările unei lumi inegale”, încă nu și-a pierdut semnificația: întrucât invităm sociologi din întreaga lume să se reunească la Viena, trebuie să recunoaștem provocările actuale ale Austriei și Europei în asumarea responsabilității pentru egalitate, libertate, justiție, democrație și drepturile omului. Războiul din Siria, catastrofele și sărăcia din diferite zone ale lumii – și istoria capitalistă colonială și post-colonială aflate în spatele acestor evenimente – forțează iarăși oameni să evadeze și să migreze.

>>

Mulți europeni s-au luptat pentru o lume mai bună prin proteste intense și pentru a sprijini inițiative împotriva violenței și inegalității. Dar o altă direcție, conceptualizând Austria și Europa ca societăți închise, a fost caracterizată de politici de excludere, căutând să impună bariere și inegalități. Forumul se va desfășura la Viena într-un moment istoric, când aspecte precum azilul, migrația forțată și politicile de integrare ridică probleme societăților europene și când mișcările de dreapta își reiau ascensiunea, unindu-se în încercarea lor de a crea o Europă închisă „non-europenilor” – o paralelă înfiorătoare la o istorie mult prea recentă.

Sociologia Austriei se confruntă cu toate aceste subiecte și sociologii austrieci sunt conectați intens la nivel global. Aceste provocări și legături sunt reflectate în sesiunile noastre plenare, în care vorbitori din toată

lumea vor explora teme precum „Administrarea crizelor multiple în Europa și în afara ei”, „Dincolo de granițe și polarizări între centre și periferii” și „Gândirea sociologică și lupta pentru o lume mai bună”.

În fine, dar nu în cele din urmă, ISA și comitetul local de organizare au invitat edituri locale și internaționale să își prezinte lucrările în sala de expoziție și să organizeze un salon editorial, unde autorii de cărți de interes sociologic și public vor discuta despre munca lor. În sala de expoziție vor fi de asemenea prezentate și informații despre instituțiile de sociologie din Austria, fundații de cercetare și programe de burse.

> Reuniune la Forumul ISA

În ultima decadă, discuțiile ISA au subliniat nevoia de sensibilitate față de interdependența dintre global și local.

Și, într-adevăr, multe lupte locale contemporane sunt cauzate de tendințe globale ca marketizarea muncii și naturii, transnaționalizarea muncii și politici și schimbări de mare impact referitoare la însuși conceptul de stat, atât sub regimuri dictatoriale, cât și în state democratice. Când ne vom întâlni la Viena în iulie, toate aceste aspecte vor fi pe agendă și – după exemplul oferit de sociologi din întreaga lume – vor fi discutate în manifestările lor globale și locale. Forumul oferă următoarea oportunitate de a ne reuni și continua dialogul global. De aceea, vă așteptăm să veniți din toate colțurile lumii la Viena, Austria, Europa și la cel de-al treilea Forum ISA în Sociologie. ■

Adrese de corespondență:
Brigitte Aulenbacher <Brigitte.Aulenbacher@jku.at>
Rudolf Richter <rudolf.richter@univie.ac.at>

¹ Vezi Richter, R. „Moștenirea austriacă a sociologiei publice”. *Global Dialogue* 5(4), Dec. 2015, <http://isa-global-dialogue.net/the-austrian-legacy-of-public-sociology/>

> Inegalitate, sărăcie și prosperitate în Austria

de **Cornelia Dlabaja**, Universitatea din Viena, Austria, **Julia Hofmann**, Universitatea Johannes Kepler din Linz, Austria și **Alban Knecht**, Universitatea Johannes Kepler din Linz

Austria a fost îndelung cunoscută pentru standardele sale înalte de viață. Produsul brut național pe cap de locuitor al acesteia este de 51.300 dolari americani, plasând Austria pe locul al treisprezecelea într-un top global din 2014 (Banca Mondială, 2015), în timp ce Viena, capitala Austriei, a fost în vârful clasamentelor globale asupra calității vieții în 2015 și 2016. Cu o tradiție veche în locuire municipală, Viena a atins o anumită stabilitate socială până în prezent. Cu toate acestea, acest lucru nu înseamnă că oricine este bogat sau are o situație bună în Viena sau Austria.

O privire mai atentă la grupurile sociale specifice relevă o structură socială mai degrabă segmentată și din ce în ce mai polarizată: în timp ce aproximativ 12% dintre cetățenii austrieci se află în risc de sărăcie, aproximativ 33% dintre emigranții fără cetățenie se confruntă cu acest risc. Dacă inegalitatea veniturilor este mai puțin pronunțată decât în alte țări OECD, începând cu anii 1990 cele mai sărace segmente ale societății austriece au pierdut teren: între 1990 și 2011 ponderea de venituri ale celor mai săraci 20% a scăzut cu 47%, în timp ce ponderea veniturilor celor mai bogați 1% a crescut cu 16%. Per total, Austria este caracterizată de o inegalitate crescută a distribuției avuției și proprietății, cu un coeficient Gini pentru active financiare brute de 0,75.

Ce poate explica o asemenea segmentare extremă într-o țară atât de bogată? Sistemul de educație austriac contribuie la un transfer intergenerațional excepțional al statusului social: copiii absolvenților de studii superioare au o probabilitate de a începe facultatea de 2,5 ori mai mare decât copiii părinților care nu au urmat studii superioare. Astfel, ca în multe societăți, nivelurile de educație determină venitul: fiecare an în plus de educație crește venitul cu aproximativ 5,4%. Emigranții sunt mai ales dezavantajați de sistemul educațional (în parte deoarece calificările străine ar putea să nu fie recunoscute).

Diferențele de gen sunt de asemenea marcante. Femeile austriece tinere sunt acum mai bine educate decât bărbații, dar femeile câștigă și acum cu 23,4% pe oră mai puțin decât colegii bărbați. Gospodăriile cu o femeie singură dețin cu 40% mai puțină avuție privată decât gospodăriile cu bărbați singuri. Această inegalitate de gen este legată de modelul austriac al bunăstării, care poate fi descris ca fiind „conservator”, cultivând o diviziune de gen tradițională prin suportul asigurat de transferurile de numerar. O lipsă de centre pentru îngrijirea copilului și norme tradiționale ale familiei se adaugă la greutatea reconcilierii între carieră și viața de familie de către femei.

„Orice e rău vine și în Austria, dar cu o întârziere de câțiva ani față de restul lumii”

Politicile Austriei privind piața muncii dezvoltă din ce în ce mai mult flexibilizarea și sistemul de acordare de beneficii în funcție de activitatea lucrativă prestată întărind astfel inegalitățile sociale existente. Migranții și femeile sunt mult mai probabil de găsit în locuri de muncă slab plătite și precare. O rată a șomajului scăzută, dar în creștere, a afectat în special persoanele slab calificate și emigranții.

O privire mai atentă ne arată astfel că în ciuda unei stabilități aparente, structura socială a Austriei este din ce în ce mai polarizată și segmentată pe criterii de gen și etnie, cu o tendință de creștere înceată a inegalității sociale. Așa cum se spune, orice e rău vine și în Austria, dar cu o întârziere de câțiva ani față de restul lumii. ■

Adrese de corespondență:
Cornelia Dlabaja <cornelia.dlabaja@univie.ac.at>
Julia Hofmann <julia.hofmann@jku.at>
Alban Knecht <alban.knecht@jku.at>

> Inegalități sociale, refugiați și „visul european”

de **Ruth Abramowski, Benjamin Gröschl, Alan Schink și Désirée Wilke**, Universitatea Paris Lodron din Salzburg, Austria

În spatele retoricii compasiunii umane rezidă realitatea sordidă a restricțiilor, gardurilor și taberelor de refugiați. Ilustrație de Arbu.

Valurile de refugiați sunt un fenomen real în Europa, etichetat uneori în presa de limbă germană drept noua „migrație în masă” (*Völkerwanderung*). În cifre absolute, Germania primește cel mai mare număr de cereri de azil politic, dar în raport cu populația, ocupă locul 5 în Europa (conform Eurostat). Ungaria primește cele mai multe cereri per capita, a doua este Suedia, urmată de Austria și Finlanda.

>>

Austria se găsește prinsă, literalmente, la mijlocul fluxului. Zona de graniță austro-germană și mai ales trecerea dintre Salzburg și Freilassing a devenit o regiune în care se adună refugiații sosiți din Europa Centrală, fapt ce generează tensiuni serioase în societatea austriacă. Pe de o parte, în pofida nemulțumirilor legate de criza migranților din Europa și a solicitărilor pentru înăsprirea controalelor la frontiere, mulți încă privesc mobilitatea transnațională ca parte a visului european pe care doresc să-l păstreze. Pe de altă parte, temerile și reclamațiile la adresa refugiaților derivă din prejudecăți și din presupunerea că refugiații și migranții sunt ademeniți de atracțiile Europei, mai degrabă decât alungați de război sau de disperare.

Potrivit UNHCR, 60 milioane de persoane din întreaga lume și-au părăsit casele în 2015. Majoritatea refugiaților sunt nevoiți să-și părăsească locuințele din cauza războaielor din proximitatea lor, a sărăciei și foametei apărute pe fondul inegalităților economice și sociale, exacerbate de politicile post-coloniale. Dar mai puțin de trei procente fug spre Europa, majoritatea rămân în țările vecine.

În 2015, „doar” 50.000 de persoane au depus cereri de azil în Austria (UNHCR – Austria, extrapolare anuală la nivelul lunii septembrie 2015), o rată de 332 de persoane la 100.000 de locuitori. Dintre acestea, 11.000 sunt recunoscuți ca refugiați și primesc servicii de bază (827€ / lună). În timp ce așteaptă să primească decizia privind cererea lor de azil – în medie treișase luni – locuiesc în cartiere sau tabere, primesc trei mese pe zi (deși adesea printre acestea nu se numără nici măcar o singură masă caldă pe zi), precum și un pat într-un cămin de refugiați. În plus, primesc o alocație zilnică de 120€ pe lună pentru chirie (care poate ajunge până la 240€ per familie) și

200€ pentru subzistență (90€ pentru fiecare copil). De reținut că nu le este permis să se angajeze și să câștige salariu în timp ce își așteaptă decizia (Art. 15a B-VG, BKA-Austria).

Am stat de vorbă cu circa 30 de refugiați în centrele de primire și de tranzit pentru azilanți. Majoritatea au alte vise pentru viitorul lor. Își doresc să se integreze în societatea noastră, să aibă o slujbă, să lucreze pentru familiile lor, poate chiar să-și cumpere un apartament sau o casă într-o bună zi – pur și simplu să ducă o viață fără teamă pentru existența lor.

Având în vedere îmbătrânirea populației și rata scăzută a fertilității în aproape toate statele bogate din Europa, refugiații ar putea fi priviți ca o sursă de speranță pentru societățile îmbătrânite: tineri și cu o rată de fertilitate mai mare decât a majorității populațiilor europene, mulți dintre ei sunt muncitori înalt calificați sau meșteșugari (Perspective ONU asupra populației: Ediția 2015). Pe termen lung, ar putea să susțină sistemele naționale de pensii și de asigurări sociale, iar pe termen scurt, ar putea foarte bine să consolideze economiile europene – mai ales dacă vor obține șansa de a munci, de a câștiga venituri și de a plăti taxe.

Dintr-un punct de vedere pragmatic, am putea așadar să ne întrebăm: de ce tot dezbatem dacă refugiații ar trebui sau nu deportați în loc să demarăm negocierile pentru integrarea lor? ■

Adrese de corespondență:
Ruth Abramowski <ruth.abramowski@sbg.ac.at>
Benjamin Gröschl <benjamin.groeschl@sbg.ac.at>
Alan Schink <alan.schink@sbg.ac.at>
Désirée Wilke <desiree.wilke@sbg.ac.at>

> Echitate de gen și universitatea din Austria

de **Kristina Binner**, Universitatea Johannes Kepler din Linz, Austria și membră a Comitetelor de cercetare ISA asupra sărăciei, bunăstării și politicilor sociale (RC19) și femeilor în societate (RC32) și **Susanne Kink**, Universitatea Karl Franzens din Graz, Austria

Femeile și bărbații au fost multă vreme reprezentați inegal în universitățile din Austria: în timp ce proporția dintre femei și bărbați este oarecum echilibrată în rândul studenților (57% femei; 43% bărbați), acest echilibru nu se regăsește și în cazul oamenilor de știință. Dintre profesori, în anul 2013, doar 22% erau femei. Poate reforma recentă a sistemului universitar austriac să ofere oportunități de schimbare a acestei inegalități de gen?

> Universitățile antreprenoriale și manageriale în Austria

De când a fost implementată Carta Universităților în 2002, au fost introduse noi instrumente de management public pentru a reorganiza relația dintre universități și guvern. Acum universităților li se impune să funcționeze ca niște companii, după principii antreprenoriale și manageriale. În timp ce rolul guvernului în conducerea acestora s-a diminuat, universitățile trebuie să concureze unele cu altele pentru resurse financiare și simbolice. Prodecanilor li s-a acordat o mai mare libertate decizională, în timp ce anumite persoane ce conduc din exterior, de exemplu cei aflați în comitete de experți și consilii universitare, au primit îndatoriri de o importanță crescută. Aceste schimbări își doresc să creeze universități cu o conducere puternică și un profil specializat – dar urmăresc aceste reforme și să contureze politici ce au în vedere echitatea de gen și sunt prietenoase cu familia?

„Schimbările recente pot oferi șanse pentru o mai mare egalitate socială”

> Echitatea de gen?

Ca „organizații autonome” conform Cartei Universităților din 2002, universitățile din Austria au fost obligate să introducă măsuri cu privire la ideile curente de gen, inclusiv crearea de centre de coordonare pentru a asigura oportunități egale, stabilirea de grupuri de lucru pentru oportunități egale și comisii de arbitraj și stabilirea unei cote de incluziune de 40% pentru femei în toate catedrele.

Nu este clar cum vor fi suportate măsurile privind egalitatea de gen de noile modele de buget ale universităților: deși fiecare universitate este responsabilă de implementarea noilor cerințe privind egalitatea de gen, resursele financiare pentru aceste proiecte și sprijinul din partea conducerii universităților pot fi diferite. În general, totuși, reorganizarea universităților și noile instrumente ce țin cont de ideile curente de gen par a fi capabile să îmbunătățească oportunitățile privind echitatea de gen, în special în știință.

> Prietenoase cu familia?

Activitățile în cadrul familiei au fost identificate ca o barieră importantă

pentru femeile de știință, așadar universitățile austriece au implementat instrumente de management strategic, precum auditul „universitatea și familia” sprijinit de guvern. Oferirea de bune facilități de îngrijire a copiilor devine un criteriu de departajare a universităților ca locuri atractive de studiu și muncă. În același timp, se menține o imagine conservatoare asupra rolurilor parentale, astfel că administratorii universităților au tendința să se axeze pe îngrijirea copilului, având în vedere în mod predominant politici maternale și nu parentale, reproducând imaginea familiilor heterosexuale.

Schimbările recente din universitățile austriece reflectă o interacțiune complexă între tendințe de economisire, egalitate de gen și politici prietenoase cu familia, care poate oferi șanse pentru o mai mare egalitate socială. Cu toate acestea, în timp ce măsurile pot avea un anumit impact la nivel organizațional, este important de precizat că norme și culturi științifice au implicat asumptions genizate. De exemplu, asumția că oamenii de știință pun întotdeauna activitatea științifică pe primul loc sau ideea că oamenii de știință trebuie să fie întotdeauna disponibili, flexibili și orientați către activitățile academice reflectă norme masculine ale timpului de lucru; ca potențiale persoane care au grijă de copii, femeilor li se pare adesea mai greu să îndeplinească aceste condiții decât colegilor lor bărbați. ■

Adrese de corespondență:
Kristina Binner <Kristina.Binner@jku.at>
Susanne Kink <susanne.kink@uni-graz.at>

> Programul de lucru și lupta pentru o viață mai bună

de **Carina Altreiter, Franz Astleithner și Theresa Fibich**, Universitatea din Viena, Austria

Lupta legată de programul de lucru este în mod istoric legată de lupta celor ce muncesc pentru a reduce exploatarea puterii lor de muncă. Programul de opt ore pe zi a fost cerința proclamată de mișcarea muncitorească, iar până în anii 80 cele mai multe națiuni occidentale industrializate au redus treptat durata zilei și a săptămânii lucrătoare.

De atunci, cu excepția Franței, nu se pot observa progrese semnificative, deși productivitatea a crescut substanțial. Dar criza economică recentă a adus din nou pe agenda publică dezbaterea privind distribuția inegală a muncii. Folosindu-ne de date furnizate de Eurostat, discutăm despre evoluțiile curente cu privire la programul de lucru în Uniunea Europeană și despre relevanța lor pentru provocările inegalității sociale.

> Programul de lucru și inegalitatea

Pe de o parte, anumite persoane în Uniunea Europeană au un program de lucru mai lung cu 32% decât programul de 10 ore pe zi, o dată pe lună în 2010. Alte persoane lucrează cu jumătate de normă (20% în 2014) sau nu au nici un loc de muncă (9,5% persoane fără loc de muncă în august 2015). Munca intensă, bolile și suferințele fizice și psihice cauzate de programul lung de muncă pe de o parte, iar frustrarea și scăderea stimei de

sine pe de altă parte, sunt doar câteva din consecințele polarizării programului de lucru care amenință fundația societății noastre.

Pe de altă parte, bărbații și femeile continuă să experimenteze o distribuție persistent inegală a programului de lucru. Mai întâi, a lucra cu normă întreagă și în ore lungi este în continuare o «treabă de bărbați», în timp ce tot mai multe femei lucrează cu jumătate de normă. Chiar dacă proporția bărbaților ce lucrează cu jumătate de normă a crescut cu 8,8% în 2014 în majoritatea celor 28 de state ale UE, rata medie a femeilor care lucrează cu jumătate de normă rămâne în continuare de peste trei ori mai mare (32,5%). În al doilea rând, femeile petrec cu aproape două ore mai mult pe zi în activități ce constituie muncă neplătită (de exemplu, lucru în gospodărie și îngrijirea copilului). Aceste evoluții se adaugă multiplelor dezavantaje ale femeilor, care reduc perspectivele de carieră și nivelul pensiilor, rezultând într-un risc mai mare de sărăcie la bătrânețe.

> Reducerea programului de lucru reduce inegalitățile sociale?

Schimbarea duratei standard a zilei lucrătoare ar răspunde nevoilor multor angajați: cercetările arată că mai mult de 30% dintre angajații din Europa ar prefera să lucreze mai puțin, în timp ce mulți angajați cu jumătate

de normă (10 milioane de lucrători în 2014) ar prefera să lucreze ore mai multe. Reducerea orelor standard de lucru pentru toți angajații ar reduce distanța dintre cei cu normă întreagă și cei cu jumătate de normă și ar încuraja o distribuție mai echitabilă a muncii plătite și neplătite între bărbați și femei. Mai mult, reducând numărul de muncitori subangajați, scurtarea săptămânii lucrătoare ar putea spori puterea de negociere a lucrătorilor, ajutându-i poate să abordeze și problema inegalității în creștere a veniturilor.

„Bărbații și femeile continuă să experimenteze o distribuție persistent inegală a programului de lucru”

Cu toate acestea, reducerea programului de lucru plătit nu aduce în mod automat efecte redistributive pozitive. Dacă reducerea programului de lucru ar contribui la un proiect de emancipare, politicile ar trebui să ia în calcul și provocări precum intensificarea muncii și dereglementarea relațiilor industriale, alături de programe care să asigure redistribuirea muncii neplătite. ■

Adrese de corespondență:

Carina Altreiter <carina.altreiter@univie.ac.at>

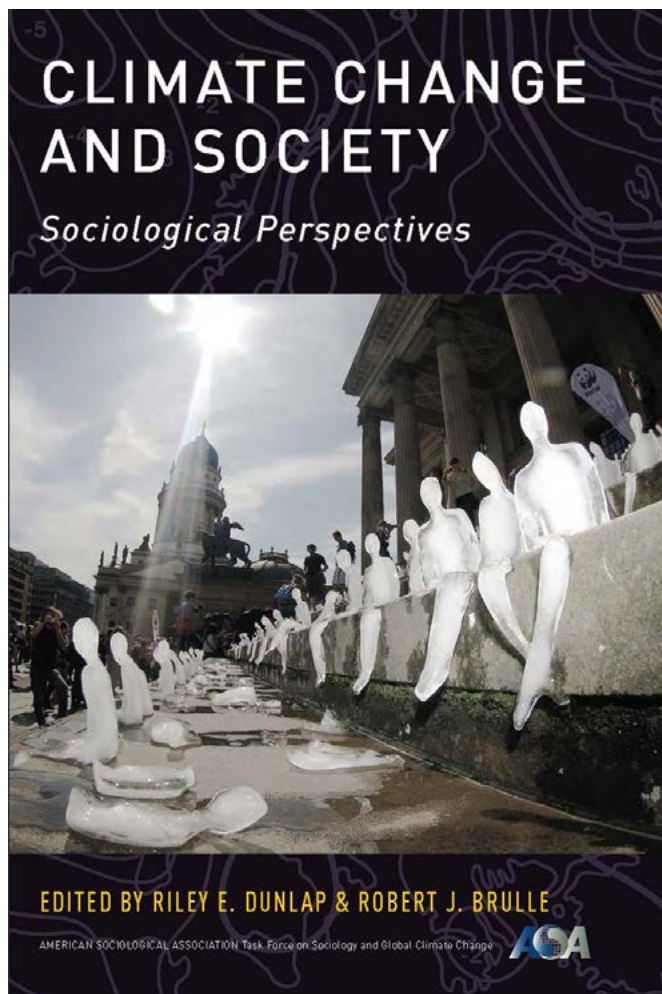
Franz Astleithner <franz.astleithner@univie.ac.at>

Theresa Fibich <theresa.fibich@univie.ac.at>

> Sociologie și schimbări climatice

de **Riley E. Dunlap**, Universitatea de Stat din Oklahoma, SUA, fost președinte al Comitetului de Cercetare ISA pe mediu și societate (RC24) și **Robert J. Brulle**, Universitatea Drexel, SUA

Riley Dunlap și **Robert Brulle** sunt amândoi distinși sociologi preocupați de mediu. Ei au fost președinte și președinte asociat ai grupului de lucru al Asociației Americane de Sociologie pe tematica sociologie și schimbări climatice globale, al cărui raport a apărut recent sub formă de carte: Dunlap și Brulle (editori), *Schimbări climatice și societate: perspective sociologice* (New York și Oxford: Oxford University Press, 2015). Munca lor de pionierat arată cum asociații naționale de sociologie pot promova cercetarea în echipă pe teme sociale și politice presante.

Schimbările climatice din cauze umane constituie una dintre problemele contemporane majore și reprezintă o amenințare existențială la adresa speciei noastre pe termen lung. Cercetătorii din științele naturale au deschis calea documentării asupra încălzirii globale, având în vedere că efectul de seră a fost înțeles cu mai bine de un secol în urmă. În anii '90, știința climatului era deja un domeniu de sine stătător și bine înțeles, oferind dovezi din ce în ce mai puternice asupra faptului că lumea se încălzește în mare parte din cauza activităților umane (în special a emisiilor de carbon), cu impact negativ crescând, atât asupra sistemului natural, cât și asupra celui social – după cum o dovedesc studiile periodice elaborate de Panelul Interguvernamental pe Schimbări Climatice (IPCC).

În fața unui răspuns societal complet inadecvat la corpul tot mai crescut de dovezi pentru încălzirea globală, în special în termenii reducerii emisiilor de carbon, cercetătorii din științele naturale au recunoscut faptul că schimbările climatice sunt o „problemă a oamenilor”: sunt provocate de comportamente umane, prezintă amenințări reale la adresa umanității și reclamă acțiune colectivă în vederea soluționării. În consecință, IPCC, Consiliul național de cercetare al SUA și alte corpuri științifice importante, precum Consiliul internațional al științelor sociale cu programul dimensiuni umane internaționale pe tema schimbărilor mediului înconjurător la nivel global (urmat de Proiectul Viitorul Pământului – Future Earth Project) au făcut apel la o mai mare implicare a științelor sociale în cercetarea schimbărilor climatice.

>>

Astfel de apeluri invită în genere „cercetători din științele sociale” să contribuie la agendele de cercetare multidisciplinară fixate de oameni de știință din domeniul științelor naturii și de organisme importante de finanțare (precum Forumul Belmont), fără a se consulta și fără a avea în vedere, decât într-o mică măsură, discipline particulare din domeniul științelor sociale. Cercetătorii din domeniile sociale sunt îndemnați să contribuie la programe de cercetare aflate în curs de derulare (deseori încadrate ca „cercetări combinate asupra sistemului uman și a celui natural”) și să răspundă la întrebări formulate în mare parte de cercetători din științele naturale. Deși valoroasă, o astfel de muncă ignoră de regulă conflictele sociale și politice importante ce rezultă din utilizarea inegală a sistemelor naturale, precum și din consecințele deteriorării sistemelor respective, și rareori aplică perspective politico-economice critice.

În mod similar, aceste apeluri sugerează că oamenii de știință din domeniile sociale pot ajuta cu „educarea publicului” despre încălzirea globală, în speranța naivă că o creștere a înțelegerii publicului va conduce la schimbarea politicilor în domeniu. Lipsite de perspectivă sociologică, aceste eforturi tratează indivizii ca pe agenții primari care produc emisii de carbon și trec cu vederea analizele sociologice despre măsura în care acțiunile individului sunt incorporate în structura socială, ignorând astfel modul în care încercările de a reduce emisiile de carbon sunt condiționate de dinamici sociale, economice și politice.

În sens mai general, eforturile existente de a integra mai mult știința socială în cercetarea schimbărilor climatice adoptă în mod tipic o poziție „post-politică”, pe măsură ce rapoartele și agendele tind să depolitizeze schimbările climatice. IPCC, de exemplu, consideră schimbările climatice în primul rând ca pe un fenomen fizic soluționabil prin intermediul unei combinații de dovezi științifice, dezvoltare tehnologică și abilități de management, care nu reclamă schimbări fundamentale în ordinea socio-economică și care, prin urmare, nu constituie un subiect de dezbatere politică serioasă.

În acest context, Asociația Americană de Sociologie (ASA) a constituit un grup de lucru pe teme de sociologie și schimbări climatice globale, cu sarcina de a demonstra însemnătatea analizelor sociologice ale schimbărilor climatice. Conducerea grupului de lucru a considerat că trebuie să facem mai mult decât un raport pentru AAS, întrucât aveam ocazia să demonstrăm însemnătatea perspectivelor sociologice asupra domeniului de studiu al schimbărilor climatice nu doar colegilor noștri sociologi, ci și unui public mai larg. Volumul nostru, *Schimbări climatice și societate: perspective sociologice*, a fost publicat de Editura Universității Oxford în luna august a anului trecut ca o publicație oficială a AAS.

Schimbarea climatică și societatea rezumă și sintetizează cercetări sociologice și din cadrul altor științe sociale privind aspecte cheie legate de schimbările climatice. Treisprezece capitole scrise de 37 de contribuitori descriu forțele motrice ale schimbărilor climatice (cu atenție specială asupra organizațiilor de piață și asupra consumului); principalele consecințe ale schimbărilor climatice și ale eforturilor de a le gestiona (în special consecințele inechitabile); și procese societale – societatea civilă, percepția publică și negarea organizată – care afectează răspunsurile societale la aceste provocări. Volumul se încheie cu o serie de capitole care explorează perspective teoretice și inovații metodologice pentru cercetarea sociologică în schimbări climatice.

Cartea răspunde apelurilor pentru o implicare sporită din partea *științelor sociale* în domeniul schimbărilor climatice și demonstrează valoarea unică a analizelor sociologice. Având în vedere că forțele motrice primare ale schimbărilor climatice globale rezidă în structuri sociale și instituții, în valori culturale și ideologii, precum și în practici sociale, eforturile de combatere și adaptare la încălzirea globală necesită analizarea acestor procese sociale la scale diferite, de la nivel global la nivel local – toate în cadrul domeniului disciplinei noastre. Un obiectiv secundar al volumului este acela de a stimula aprofundarea cercetărilor sociologice pe aceste subiecte: sociologia poate ajuta la înțelegerea schimbărilor climatice nu doar contribuind la agende și programe existente, ci și prin elaborarea unor noi întrebări de cercetare derivate din teorii și perspective sociologice.

Rolul sociologiei este de a o oferi totodată și o critică socială. Analizele existente pe tema schimbărilor climatice sunt deseori limitate de un set de credințe aproape hegemonice; de exemplu, în această eră neoliberală, presupunerea unanimă este că doar politicile bazate pe piață oferă opțiuni fezabile pentru reducerea emisiilor de carbon. Aceste prejudecăți limitează aria de acțiuni posibile și sociologia poate juca un rol vital, depășind gândirea uni-dimensională, post-politică pentru a pune la îndoială asumptionsile comune care marchează dezbaterile actuale privind politicile în domeniu.

Acest tip de sociologie publică în domeniul schimbărilor climatice presupune documentarea dificultății (dacă nu a imposibilității) de a obține reduceri semnificative ale emisiilor de carbon pe fondul prezervării modelor tradiționale de creștere economică – rezultate sociologice care pot lărgi tematica dezbaterilor publice referitoare la politicile din domeniul climatic. Crearea spațiului intelectual pentru mai multe perspective critice asupra schimbărilor climatice ar trebui să fie o contribuție crucială a disciplinei noastre și sperăm ca sociologi din întreaga lume să se alăture grupului de lucru AAS în acest demers. ■

Adrese de corespondență:
Riley E. Dunlap <rdunlap@okstate.edu>
Robert J. Brulle <brullerj@drexel.edu>

> Libertate și violență în India

Vicepreședintele Partidului Congresului, Rahul Gandhi, însoțit de studenți de la Universitatea Hyderabad în timpul unui protest cu privire la moartea lui Rohith Vemula în Hyderabad, ianuarie 2016.

Publicăm mai jos o declarație a Comitetului Executiv al Asociației Internaționale de Sociologie și o scrisoare de la peste 200 de sociologi indieni adresată președintelui Indiei la 6 martie 2016. Acestea au fost scrise în semn de protest față de violența și de pierderea libertății academice din campusurile indiene la începutul acestui an. Chiar dacă ei sunt depășiți de evenimente, documentele au o importanță istorică fiind expresia profunde îngrijorări a sociologilor față de libertatea de exprimare în campusuri și în afara lor.

> Declarația Asociației Internaționale de Sociologie

Noi, membrii Comitetului Executiv al Asociației Internaționale de Sociologie, ne exprimăm solidaritatea cu studenții, profesorii, scriitorii, artiștii de creație și activiștii care luptă în India pentru dreptul la liberă exprimare, la viață și libertate, în contextul intensificării atacurilor virulente și violenței de grup împotriva tuturor celor care se opun violenței și discriminării manifestate de fundamentalistii de dreapta. Noi suntem îngrijorați în mod deosebit cu privire la atacurile în masă asupra minorităților și

restrângerea libertății alimentare (în mod fals prezentată ca o „interdicție la carnea de vită”) din India. Conversia unei largi secțiuni a presei electronice în mașini de propagandă în sprijinul naționaliștilor majoritar extremiști de dreapta și atacurile sistematice și violente împotriva intelectualilor, studenților și militanților, prin rapoarte și profiluri lipsite de etică, este fără precedent și extrem de îngrijorătoare. Poziția studenților din grupurile sociale vulnerabile – în special studenții dalit-bahujan și cei minoritari – este o chestiune de preocupare imediată.

Noi susținem ideea potrivit căreia Constituția Indiei trasează un cadru pluralist și refuză orice scop care își propune să definească țara în termeni religioși.

Într-un mediu al anti-intelectualismului și al atacurilor majorității împotriva tentativelor individuale și colective de dezbateri de informare și critică socială atât în interiorul, cât și în afara instituțiilor de învățământ superior, responsabilitatea noastră în calitate de membri ai unei asociații profesionale este cu atât mai mare. Ca sociologi, noi credem că permisiunea de utilizare nestingherită a taxei pe revoltă pentru stăvilirea disidenței și libertății de exprimare se subsumează, pentru a reitera cuvintele lui Amartya Sen, în a fi prea tolerant cu intoleranța.

Noi susținem petiția [alăturată] înaintată de peste 200 de sociologi din întreaga Indie către președintele Indiei, protestând împotriva atacurilor asupra sociologilor, a profesorilor Vivek Kumar și Rajesh Misra, derulate de studenți aparținând aripii studentești a partidului de guvernământ Janata Bharatiya.

Universitățile sunt menite să ofere un spațiu pentru dezbateri libere și în cunoștință de cauză și învățare reciprocă. Turbulențele în creștere în campusurile universitare și restrângerea spațiului

>>

pentru dezbateri deschise și libere, în special intoleranța față de opoziția la ordinea de zi a Hindutva, generează serioase preocupări pentru comunitatea internațională a sociologilor, devotată libertăților fundamentale și libertății de exprimare.

Sinuciderea lui Rohith Vemula, doctorand la Școala Științelor Sociale din cadrul Universității Hyderabad, în ianuarie 2016 (al noulea caz de sinucidere comisă de un doctorand aparținând grupului social dalit bahun din această universitate), după ce a fost evacuat din căminul său împreună cu alți patru doctoranzi și a fost supus unui boicot social în interiorul campusului universitar, este un semn a cât de profund înrădăcinată și sistemică este discriminarea și ce consecințe tragice atrage aceasta. În timp ce a existat o neliniște tot mai mare în campusurile universitare din întreaga țară timp de câțiva ani consecutivi, ca urmare a prezenței în creștere a studenților

din grupurile sociale vulnerabile din învățământul superior, moartea lui Rohith Vemula a generat un protest fără precedent în țară și în afara ei, cel mai important în rândul studenților, în special al studenților dalit bahun, care suportă o sarcină disproporționată din ponderea celor mai perverse forme de discriminare din sistemul de educație.

Noi lăudăm și sprijinim eforturile profesorilor și studenților din câteva mici colegii și universități din India de a contesta discriminarea de castă și majoritarismul prin promovarea unei înțelegeri a filosofiei anti-castă și a atitudinii de viață, atât în interiorul instituțiilor academice, cât și în afara lor în fața atacurilor virulente din partea drepte. Experiența celebrului scriitor tamil Perumal Murugan, un profesor de colegiu, care a fost forțat să-și părăsească orașul și să se mute în capitala statului este doar un exemplu. De asemenea, noi apreciem elocvența și înțelegerea profundă cu care tinerii

cercetători precum Rohith și câțiva ca el au dezvoltat critici susținute față de politica Hindutva și consecințele ulterioare ale acesteia, brevetând o nouă tradiție a protestului, creativ conturată din gama bogată a rezistenței din sub-continent.

Ne extindem suportul pentru luptele studenților și profesorilor de la Universitatea Jawaharlal Nehru și felicităm eforturile lor de a susține o dezbatere publică asupra complexei probleme a naționalismului prin prelegeri deschise. Dorim să se consemneze aprecierea noastră față de angajamentul lor de a duce mai departe luptele lui Rohith Vemula și ale studenților și savanților ca el din campusurile din întreaga țară – punerea în aplicare a noilor semnale pentru o sociologie transformatoare, care să pună în discuție granițele și excluderile disciplinare din cadrul instituțiilor de învățământ superior și prin aceasta să construiască punți între mediul academic și lumea exterioară. ■

> Scrisoare de la sociologii indieni către președintele Indiei

4 martie 2016

Shri Pranab Mukherjee
Președintele Indiei
Rastrapati Niwas
New Delhi

Stimate Shri Pranab Mukherjee:

Noi, sociologii semnatari ai prezentei, incluzând profesori în activitate sau retrași și cercetători din universități și instituții de pe teritoriul Indiei, suntem profund marcați de evenimentele în desfășurare în țară și simțim nevoia stringentă de a face următoarea declarație publică:

Constituția Indiei garantează pentru toți cetățenii dreptul la propria credință și la exprimarea pașnică a respectivei credințe. Noi afirmăm cu putere autonomia universității și a mediului academic, ca locuri de importanță vitală pentru exercițiul acestui drept. De aceea, noi suntem profund îngrijorați de atacurile în creștere asupra studenților, facultăților și personalului mai multor universități, realizate de organizații care par a fi sprijinite de autorități și poliție. Studenți și cadre ale facultății sunt ținte ale unor abuzuri, atacuri și amenințări din cauza ideilor și pozițiilor lor, în timp ce atacatorii par a se bucura de imunitate în fața legii.

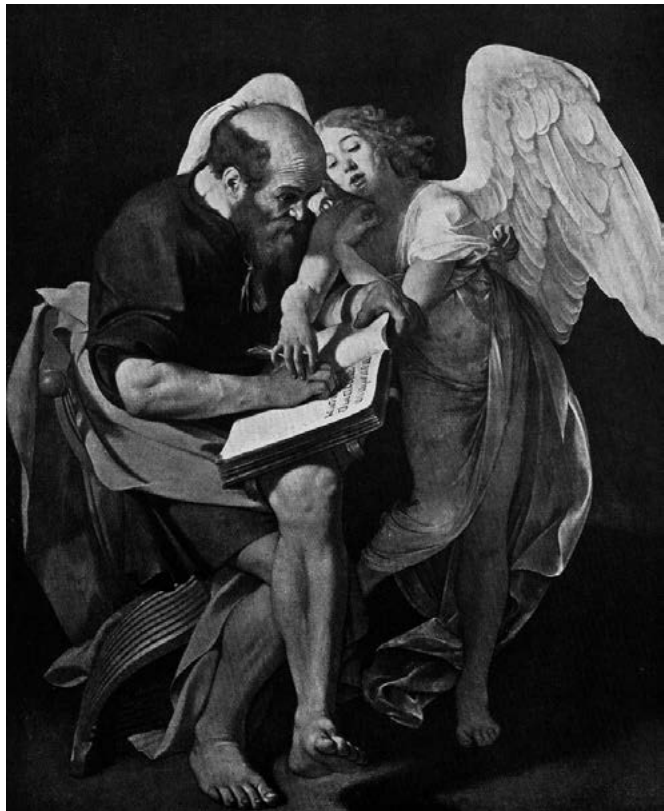
În particular, noi scriem în sprijinul colegilor noștri Prof. Vivek Kumar (JNU) și Prof. Rajesh Misra (Universitatea Lucknow). Discursul prof. Kumar ca orator invitat pe 21 februarie la evenimentul de la Universitatea Gwalior a fost întrerupt violent de către ABVP. Prof. Misra a fost de asemenea amenințat de ABVP pur și simplu pentru postarea pe pagina sa de Facebook, pe 23 februarie, a unui articol publicat într-un ziar, iar autoritățile universitare i-au cerut tot lui să ofere explicații, mai degrabă decât celor care l-au amenințat.

Noi credem cu fermitate că oamenii de știință trebuie să se bucure de libertatea de a vorbi, de a scrie și de a reflecta asupra problemelor sociale, iar vocile lor nu ar trebui cenzurate. Stoparea libertății academice este împotriva intereselor naționale și subminează abilitatea noastră colectivă de a analiza și înțelege diversitatea noastră socială. De asemenea, noi reiterăm credința noastră în puterea tradițiilor academice care au creat o varietate de perspective academice critice care au îmbogățit atât mișcarea naționalistă, cât și discursul public în India independentă. ■

> Scrisul cu caracter științific: logică și practică

de **Raewyn Connell**, Universitatea din Sydney, Australia, membru al Comitetelor de cercetare ISA privind femeia și societatea (RC32) și analiza conceptuală și terminologică (RC35)

Sf. Matei scriind Evanghelia sa sub inspirația unui înger.

Ambele mituri reflectă suficientă realitate pentru a părea plauzibile - uneori. De fapt, scrisul este de multe ori o activitate întreprinsă de cineva care stă singur cu un stilou sau cu un computer și se chinuie cu ideile sale. Din ce în ce mai des, scrierile cu caracter științific sunt publicate prin intermediul unei industrii competitive și comercializate.

Dar ambele mituri distorsionează realitatea scrisului în moduri periculoase. Ambele tratează ca pe un geniu individual sau ca pe o realizare ceea ce este în realitate un proces eminent social. Ambele ignoră un lucru fundamental, și anume faptul că scrisul este o formă de comunicare. Ambele eludează faptul că scrierile cu caracter științific, în orice disciplină, sunt parte a unui proces *colectiv* de formare și transmitere de cunoștințe.

Scrisul contează, în sociologie și în orice altă disciplină, tocmai pentru că este esența unui proces colectiv. Multe dintre trăsăturile scrisului cu caracter științific, care par arbitrar cercetătorilor tineri, au sens doar atunci când luăm în considerare dimensiunile sociale ale procesului de creare de cunoștințe.

Politica scrisului poate fi înțeleasă numai în urma unui proces de reflecție asupra instituțiilor și structurilor sociale implicate. Acest lucru include impactul clasamentelor și al comercializării revistelor; problema muncii precare din rândul intelectualilor; ierarhiile globale ale recunoașterii, prestigiului și resurselor; utilitatea și riscurile internetului; precum și sarcina proceselor democratizatoare ale formării și circulării cunoștințelor.

> O abordare asupra scrisului

Cheia rezidă în recunoașterea faptului că scrisul este o formă de travaliu social. Este muncă – și putem demonstra că așa este, chiar și cu textele cele mai strălucite. Este util să aplicăm idei din sociologia industrială în reflecția asupra scrisului. Printre altele, acest lucru ne încurajează să medităm la *forța de muncă* implicată în procesul scrisului:

> Mituri și realități

Două mari mituri ne distorsionează imaginea despre scris – unul vechi, altul nou. Din perspectiva mitului vechi, scrisul este privit pur și simplu ca o chestiune de geniu și de inspirație. Persoana binecuvântată cu acest dar se așază într-o bună dimineață cu un stilou în mână, muza diafană îi șoptește la ureche și astfel se naște un text strălucit. Nimeni nu înțelege cum. Tot ce putem face este să rămânem cu gura căscată de admirație și să sperăm că data viitoare muza va șopti la urechea noastră.

Noul mit este mai puțin poetic. A apărut în mințile managerilor neoliberali, ca o reflexie a obsesiei lor despre competiție. În acest mit, scrisul nu e nimic mai mult decât un produs vandabil, pe care indivizi dedicați îl fabrică și îl vând în lupta lor competitivă pentru realizări. Cele mai bune profituri, în termeni de prestigiu și promovare, vin din țintirea către revistele de specialitate frecvent citate.

structura sa, salariile și condițiile de angajare, tehnologiile și alte resurse, supraveghere și autonomie.

Firește, scrisul este o formă specializată de muncă. Este o muncă mai cu seamă de comunicare, de aceea este util să aplicăm și concepte din sociologia comunicării. Printre altele, acest lucru ne îndeamnă să reflectăm la publicul oricărui text scris, în ce mod textul ajunge la auditoriul respectiv și ce efecte are textul asupra cititorilor. Este foarte important pentru cercetători să se gândească la publicul pentru care scriu, întrucât această conștientizare modelează însuși conținutul scrierii.

Scrisul cu caracter științific este o formă de comunicare, iar acest aspect necesită și el o atenție specială. Este parte a unui proces colectiv de creare de cunoștințe, de aceea este util să aplicăm idei din sociologia intelectualilor și sociologia cunoașterii (pe măsură ce domeniul este redefinit în perioada post-colonială). Relațiile unui scriitor cu foști și viitori lucrători în aceeași branșă sunt importante, la fel sunt și cadrele epistemologice și paradigmele de cunoaștere cu care lucrarea are legături.

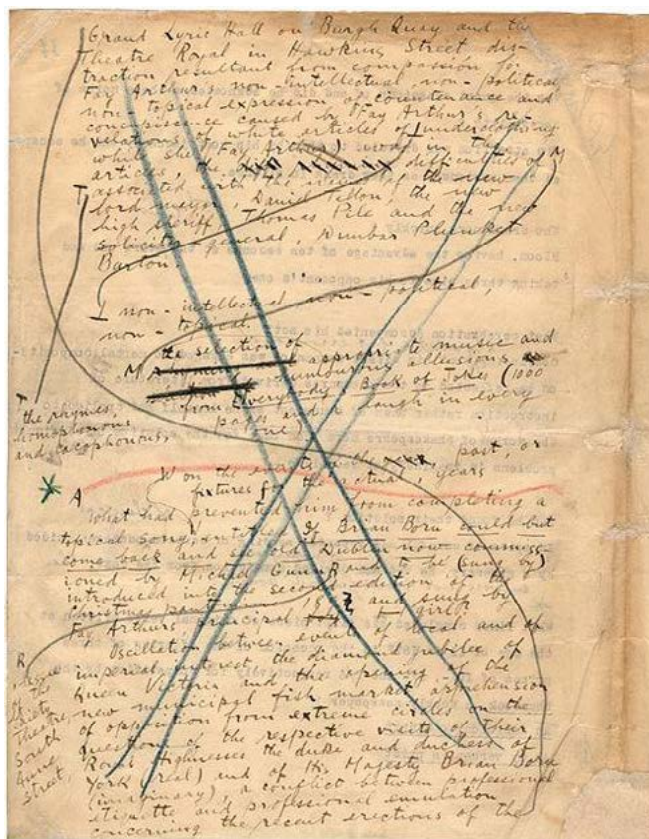
Pe acest fundal, putem să privim scrisul cu caracter științific nu ca pe un mare mister, ci ca pe un proces de muncă inteligibil. Genuri diferite identificabile în interiorul acestui proces de muncă implică diferențe la nivel de public și la nivel de stil. Ca și alte forme de muncă, scrisul presupune abilități care pot fi învățate și rafinate. Ca și alte forme de muncă, presupune un element creativ și elaborat, cu atât mai util pentru reflecție și discuție.

În ultimii doisprezece ani, am desfășurat seminarii gratuite despre scris în cadrul multor universități și conferințe. Nu genul de seminarii la care participanții sunt învățați să livreze un produs competitiv și să țintească la reviste de top. Dimpotrivă! Seminariile sunt construite pe ideile pe care le-am descris mai sus: procesul de producție a cunoașterii organizate este un proces eminamente social și cooperativ, iar scrisul este esențial în acest proces.

> Scurt ghid pentru scrierea cu caracter științific

În ultimele câteva luni, am cristalizat ideile din aceste seminarii într-o serie de postări pe blog, pe care acum le-am rearanjat și publicat sub formă de broșură electronică, sub licența Creative Commons.

Intitulată *Scrisul cu caracter științific: sfaturi despre principii și practică*, broșura are 42 de pagini (inclusiv ilustrații percutante) și poate fi descărcată gratuit de pe site-ul meu, <http://www.raewynconnell.net/p/writing-for-research.html>. Sunteți bineveniți să descărcați textul și să-l transmiteți către toți cei cărora le-ar putea fi de folos; în scopuri necomerciale, reproducerea este permisă și gratuită.

Fragment de manuscris din cartea Ulise scrisă de James Joyce.

Această broșură dezbatte subiecte generale legate de scris și genurile scriiturii, considerații de bază privind scrierea unui articol pentru reviste de specialitate, bazate pe propria mea experiență, precum și aspecte relevante în politica scrisului. Iată mai jos sumarul, pe scurt:

Partea întâi: Despre scris

1. Natura scrisului
2. Comunicarea cu caracter științific, realitatea socială
3. Genurile scrisului cu caracter științific

Partea a doua: Cum se scrie un articol pentru o revistă de specialitate – sfaturi practice

Rezumat, sumarul argumentației, prima ciornă, revizuirea, prezentarea, publicarea.

Partea a treia: Perspectiva de ansamblu

1. Despre scrierea programelor
2. De ce să scrii programe? La ce ajută?
3. Câteva surse de inspirație

Îi încurajez și pe alți cercetători experimentați să-și facă publice experiențele și gândurilor lor pentru a contribui la consolidarea înțelegerii noastre despre meșteșugul scrisului și vă invit să-mi transmiteți impresiile voastre despre text! ■

Adresa de corespondență:
Raewyn Connell <raewyn.connell@sydney.edu.au>

> Prezentând echipa kazahă

Echipa kazahă a *Global Dialogue* s-a lansat în 2015, sub inspirația și îndrumarea lui Aigul Zabirowa. Cu o determinare uimitoare, ei au diseminat *Global Dialogue* de-a lungul Kazahstanului, depășind toate provocările de traducere în limba kazahă.

Aigul Zabirowa este profesor de Sociologie and membru fondator al Departamentului de Sociologie la Universitatea Națională Eurasiatică L.M. Gumilyov, Astana, Kazakhstan. Ea a studiat la Moscova și și-a obținut doctoratul în sociologie de la Institutul de Sociologie din cadrul Academiei Ruse de Științe (Moscova, 2004). Cercetarea sa actuală se axează pe situația socioeconomică a gospodăriilor particulare din Kazakhstan și Kârgâzstan; ea este co-autor al cărții intitulată *Când salariul nu este suficient: Gospodăriile particulare în Asia Centrală* (Verlag, mai 2015).

Aigul predă o varietate de cursuri de sociologie urbană și teorie socială; cercetarea și publicațiile sale se axează în primul rând pe identitățile politice din spațiul post-sovietic și urbanizare și migrație în Asia Centrală. Ea a primit mai multe premii și burse internaționale de la fundația MacArthur (2000-01, 2002-03), INTAS (2005-07), TACIS (2007), Fundația Volkswagen (2011-13), Institutul pentru o Societate Deschisă (2001-03), Universitatea Central Europeană (2001, 2008), precum și burse și premii locale din partea Ministerului Kazah al Științei. A fost profesor asociat la Școala de Studii Orientale și Africane, Londra, Regatul Unit (2011), Universitatea din Lund, Suedia (2008), Universitatea din Warwick, Regatul Unit (2007), Universitatea Indiana, SUA (2002). Este membru al Asociației Internaționale de Sociologie din anul 2010.

Bayan Smagambet este profesor asociat în Departamentul de Sociologie de la Universitatea Națională Eurasiatică. A studiat în Almaty și și-a obținut titlul de Candidat al Științelor în sociologie de la Universitatea Națională Kazahă Al-Farabi în 1998. Predă cursuri de istorie a sociologiei și sociologie economică. Interesele sale de cercetare sunt inegalitatea socială și piața muncii. A publicat mai multe manuale în kazahă – *Istoria sociologiei*, *Sociologie economică*, *Istorie socială* – și circa 20 de articole de cercetare.

Adil Rodionov este profesor asociat în Departamentul de Sociologie de la Universitatea Națională Eurasiatică. El lucrează și într-unul dintre think tank-urile kazahe ale „Institutului de Integrare Eurasiatică”. Și-a obținut doctoratul în sociologie de la Universitatea Națională Eurasiatică (2009). A fost profesor asociat la Universitatea Central Europeană (Budapesta, Ungaria, 2013-14). Interesele sale de cercetare sunt în domeniile rețelelor sociale, societății civile și al istoriei științelor sociale. Actualul său proiect de cercetare se axează pe rețelele de organizații non-guvernamentale kazahe. Un rezumat al acestui proiect poate fi găsit aici:

http://e-valuation.kz/social_capital_en.html.

Madyarbekov Gani este profesor în Departamentul de Sociologie de la Universitatea Națională Eurasiatică, unde a obținut diploma de masterat în sociologie în 2010. Predă materii precum sociologie teoretică, structură și stratificare ale societății, sociologie economică, elitologie, sociologie a migrației și introducere în sociologie. În prezent, el este interesat de dinamica de putere de la locul de muncă și diferite forme de control managerial al muncii, precum și de teoria marxistă.